

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Čínská rozvojová pomoc africkým státům

Bakalářská práce

Autor: Viktoria Filová
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího práce Mgr. Stanislava Myšičky Ph.D.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 15. 12. 2016

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Stanislavovi Myšíčkovi Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a trpělivost při připsaní této bakalářské práce.

Anotace

FILOVÁ, VIKTORIA. *Čínská rozvojová pomoc africkým státům*. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, 59 s. Bakalářská práce.

Čínsko-africké vztahy jsou v současné době často diskutované odborníky, politiky i širokou veřejností. Čína se jeví jako nový, silný hráč mezi státy poskytujícími rozvojovou pomoc. Čína je sama rozvojovým státem, ale řadí se na druhé místo nejsilnější ekonomiky světa a představuje pro rozvojové státy nový zdroj financí. Joshua Cooper Ramo nazval nový čínský model rozvojové spolupráce jako Pekingský konsensus. V této práci je ze strany autorky sledováno, zda dochází k uplatňování principů Pekingského konsensu na Africkém kontinentě, zda je tento model efektivní a je možné ho považovat za novou alternativu rozvojové pomoci.

Klíčová slova: Čína, Afrika, rozvojová pomoc, Pekingský konsensus, Angola

Annotation

FILOVÁ, VIKTORIA. *Chinese Development Aid to Africa*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2015, 59 pp. Bachelor Degree Thesis.

Nowadays, China-Africa relations are very often discussed by the experts, politicians and the general public. China seems to be a new key player among the states, which are providing developing aid. China is a developing country itself, but it holds the second position among the strongest economics of the world and it represents the new possibility of financial source for other developing countries. The new Chinese model of developing cooperation was entitled The Beijing Consensus by Joshua Cooper Ramo. This thesis observes if the principals of the Beijing Consensus are being followed in African countries, whether the model is efficient and if it can be considered as a new possibility of developing aid.

Key words: China, Africa, developing aid, The Beijing Consensus, Angola

Obsah

Úvod.....	7
1 Historický vývoj čínsko-africké spolupráce od roku 1955	11
1.1 První fáze	11
1.2 Druhá fáze	12
1.3 Třetí fáze	12
2 Hlavní zásady čínské rozvojové pomoci v Africe	15
3 Pekingský konsensus	18
3.1 Washingtonský konsensus	18
3.2 Pekingský konsensus.....	19
3.3 Kritéria	20
3.4 Kritika Pekingského konsensu	21
4 Čínská rozvojová pomoc Africe – instituce a jejich role, objem, kritéria pomoci, formy pomoci a projekty.....	24
4.1 Instituce a jejich role	24
4.2 Objem a definice čínské pomoci	27
4.3 Kritéria pomoci	30
4.4 Formy pomoci	31
4.5 Projekty	34
5 Partnerské země	36
6 Případová studie – Angola.....	37
6.1 Historie Čínsko-angolských vztahů	37
6.2 Příliv čínských investic	38
6.3 Inovace, technologie, znalosti	40
6.4 Čínské společnosti v Angole.....	43
6.5 Vyrovnaný a udržitelný růst.....	45
6.6 Právo na sebeurčení, nepodmíněnost čínské pomoci a rovnost ve vzájemných vztazích	47
Závěr	50
Prameny a literatura.....	53

Úvod

Africký rozvoj, resp. ekonomické zaostávání většiny afrických zemí za zbytkem světa, je diskutovanou záležitostí, která vzhledem k nízké míře efektivity poskytovaných řešení nemá snadné východisko. Od osamostatnění afrických států se rozvojové programy často zaměřují přímo na africkou otázku, vznikají celé organizace a instituce, které mají ve své působnosti právě a jen danou problematiku. Afrika není v očích států, které jí nabízejí pomoc jen rozvojovým kontinentem, ale místem, které oplývá značným množstvím nerostných surovin. Afrika tak skýtá příležitost ve formě těžby těchto surovin, zajištění energetické bezpečnosti v budoucnu a podaří-li se pozvednout místní ekonomiky, může se Afrika stát silným odbytíštěm pro světovou produkci.

Mnoho států vidí tuto příležitost, a tak do Afriky směřuje pozornost hned několika velmocí. Tradičním donorem s dlouhou historií je bezesporu Evropská unie, dalším Spojené státy americké (USA) a Čínská lidová republika¹ (Erbenová 2012: 8). Tato práce je věnována rozvojové pomoci africkým zemím ze strany ČLR. Model čínsko-africké spolupráce je velmi ojedinělý a specifický na rozdíl od USA a Evropské unie. Čína má zvláštní duální roli jak jako donor, tak i jako příjemce pomoci. Čínští učenci poukazují na to, že Čína je stále rozvojovou zemí, a čelí tedy podobným výzvám, hrozbám a problémům jako africké země.

Čína dosáhla značného úspěchu, co se týče redukce chudoby. Podle světové banky se Číně podařilo vyzvednout z chudoby několik stovek milionů lidí od pozdních 70. let, kdy začal rozsáhlý reformní program, který vedl ke zlepšení životní úrovně obyvatelstva a otevření Číny zahraničnímu obchodu, technice a investicím (Davies 2007: 31). Nehledě na tyto úspěchy čelí Čína několika výzvám. Stále vysoce převládá chudoba na venkově, obzvláště v západních částech Číny a kvůli přistěhovalectví farmářů, kteří ztratili pozemky, se zvyšuje chudoba v městských oblastech. Standardy životní úrovně se zvedají nerovnoměrně a zvyšuje se také rozdíl mezi bohatými přímořskými městy a venkovskými oblastmi.

---

¹ Dále už jen Čína, nebo ČLR.

Čínský rozvojový model se zaměřil na růst ekonomiky a vyústil v negativní dopad na životní prostředí. Přestože výzvy jsou podobné ve většině rozvojových zemí, čínské organizace pracující na rozvoji a redukci chudoby zdůrazňují, že škála problémů je obrovská, jelikož Čína je rozlehlá země. Čínský premiér to potvrdil, když řekl, že: „Každý menší problém plus naše populace se rovná obrovský problém a každý progres dělený počtem našich obyvatel je malý progres.“ (Davies 2007: 33)

Otázka, co by Čína mohla sdílet s Afrikou a jaká poučení by se Afrika mohla přiučit od čínského modelu rozvoje, je zajímavá. Vývoj chudoby v Africe stojí v přímém rozporu s tím v Číně. Jedna analýza, která se zabývá počtem lidí vyzvednutých z chudoby v Číně, se poněkud provokativně ptá: „Která země G8² může ve svém programu pomoci ukázat takový úspěch?“ Čínští vědci připomínají, že Čína a africké země mají podobné zkušenosti a problémy jakožto rozvojové země. Čína a Afrika by kromě ekonomické spolupráce mohly sdílet zkušenosti s běžnými problémy jako je rozvoj venkova, pracovní migrace, urbanizace a růst populace, regionální nerovnováha v rozvoji, rozvoj domácího trhu a integrace mezinárodního trhu, zajištění národních zájmů na světovém trhu a propagace zájmů rozvojových zemí ve světových záležitostech.

V roce 2004 pojmenoval Joshua Cooper Ramo čínský přístup k rozvojové pomoci jako „Pekingský konsensus“³. Ekonom Jeffrey Sachs řekl, že „Rada, kterou afričtí vůdci obdrželi od svých čínských protějšků, byla mnohem praktičtější než to, co obvykle slyší od Světové banky“. Chce tím říct, že čínský model je poučení i pro Světovou banku, nejen pro Afriku (Davies 2007: 35). Tento model označil Ramo jako protiklad a alternativu k Washingtonskému konsensu. Cílem této práce je prozkoumat, zda jsou v Africe principy Pekingského konsensu uplatňovány a zda je rozvojová pomoc ze strany Číny efektivní.

Mezi tyto principy patří rozvoj založený na inovaci, příliv čínských investic, trvalý udržitelný rozvoj, právo na sebeurčení, nepodmíněnost čínské pomoci

---

² G8 je sdružení osmi nejbohatších zemí planety, kterými jsou Spojené státy, Kanada, Francie, Velká Británie, Německo, Itálie, Japonsko a Rusko.

³ Pekingský konsensus je prezentován jako protiklad Washingtonského / Postwashingtonského konsensu. Joshua Ramo ve své knize konstatuje, že Čína vyvedla z chudoby přes tři miliony lidí a takový úspěch je možný i v jiných částech světa, budou-li země postupovat podle čínského návodu. Pekingský konsensus obsahuje prvky kapitalismu ovšem se silnými zásahy státu.

a rovnost ve vzájemných vztazích. Z tohoto plyne hlavní výzkumná otázka této práce. Je Pekingský konsensus novým modelem a alternativou rozvojové pomoci a splňuje dané principy v afrických zemích?

První část práce je analýzou historického vývoje čínsko-afrických vztahů, Pekingského konsensu a jeho principů, dále potom institucí, které zastřešují rozvojovou pomoc, objem a kritéria pomoci, formy pomoci a projekty. Praktická část práce je postavena na základě případové studie Angoly. Na základě této studie bude vyvráceno, nebo potvrzeno dodržování kritérií čínské rozvojové pomoci, která byla popsána v Pekingském konsensu od Joshuy Rama.

Základním problémem při studiu literatury k tématu je neznalost čínského jazyka. Práce je omezena všeobecně známou kritikou Číny o neposkytování informací, to platí především pro data a statistiky. Tomuto tématu se však věnuje mnoho sociálních vědců z celého světa. Většina literatury je anglická, ale existují i české publikace. Hlavní české tituly, které jsou pro práci použity, jsou Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace od Jana Záhořika, dále Vzestup Indie a Číny: přichází asijské století? od kolektivu autorů pod vedením Rudolfa Fürsta nebo working paper Čínská a evropská rozvojová pomoc Africe – perspektiva trilaterální spolupráce od Moniky Erbenové. Další česky psanou literaturou jsou především odborné články monitorující situaci a dění v Africe a ČLR. Z anglických knih se práce opírá o working paper China and the end of poverty in Africa – towards mutual benefit? od Penny Davies, dále How China delivers development assistance to Africa od Martyna Davies, studii Joshuy Rama The Beijing Consensus a dalších jako Deborah Brautigam - China, Africa and the International Aid Architecture. Případová studie Angoly je postavena na eseji od Lucy Corkin s názvem Uneasy allies: China's evolving relations with Angola, či Chinese Construction Companies in Angola a studii Angoly od Alexe Vinese a Markuse Weimera.

Dále jsou též využity internetové zdroje, především internetové stránky Fóra pro čínsko-africkou spolupráci (Forum on China-Africa Cooperation, FOCAC).

Časově se práce vymezuje od roku 1955, kdy ČLR podporovala dekolonizaci afrických států, proběhla konference v Bandungu a bylo stanoveno pět principů čínsko-africké spolupráce. Další fáze vývoje vztahů mezi Čínou a Afrikou je popsána

v období 1978-1989. Toto období je ve znamení změn v čínské ekonomice a otázce Taiwanu. Důležitým rokem se však stal rok 2000, kdy bylo založeno Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC).

Práce je rozdělena do několika kapitol. První kapitola je nástin historie čínsko-africké spolupráce od roku 1955 po založení FOCAC. Druhá kapitola pojednává o zásadách čínské rozvojové pomoci. Třetí kapitola rozebírá Pekingský konsensus, jeho principy a kritiku tohoto modelu, neboť mnoho autorů ani neuznává, že by takový model pro rozvojovou pomoc vůbec existoval. Část je věnována i Washingtonskému konsensu. Čtvrtá kapitola je věnována hlavním institucím čínské rozvojové pomoci a roli, kterou v rozvojové pomoci představují. Dále pojednává o objemu a definici čínské pomoci, formách pomoci, projektech a kanálech. Poslední kapitola je samotná případová studie Angoly. První částí studie je nástin čínsko-angolských vztahů. Dále je zkoumána efektivita principů, které stanovil J. C. Ramo ve své studii.

1 Historický vývoj čínsko-africké spolupráce od roku 1955

1.1 První fáze

Počáteční část vývoje se v této práci datuje v letech 1955 – 1978, kdy Čína podporovala dekolonizace a národně-osvobozenecká hnutí v Africe. První období, kdy můžeme zaznamenat větší spolupráci, začíná v době, kdy africké státy získaly nezávislost. Rok 1955 se považuje za začátek větší čínsko-africké spolupráce. V tomto roce proběhla konference v Bandungu, které se zúčastnilo 23 asijských států, z afrických zemí byli přítomni zástupci Etiopie, Egypta, Libérie, Libye, Súdánu, a Zlatého pobřeží (Ghany). Na konferenci byli i neoficiálně pozorovatelé z bojující severní Afriky – Maroka, Tunisu a Alžíru (Nálevka 2000: 54). Summit dospěl k rozhodnutí, že kolonialismus je zlem ve všech svých podobách a musí se co nejrychleji ukončit. Velkou roli zde sehrál Čou En-laj⁴, který prokázal pozitivní vztah k africkému nacionalismu a umírněnost a velmi přispěl k překonání krizových situací během jednání. Výsledkem probíraných otázek jako kolonialismus, dominance západu, imperialismus a potřeba spolupráce tzv. třetího světa byla Deklarace o upevňování světového míru a spolupráce, která se skládala z těchto principů:

1. vzájemný respekt, teritoriální integritu a suverenitu,
2. vzájemné neútočení,
3. vzájemné nevměšování se do vnitřních záležitostí,
4. rovný užitek a prospěch na obou stranách,
5. mírové soužití (Nálevka 2000: 55).

Čína nadále ekonomicky i vojensky podporovala africké státy a jejich dekolonizace. Později však musela polevit kvůli diplomatickému souboji s Taiwanem a snahou o uznání ČLR. V roce 1970 Čína poskytovala mnohem vyšší počet projektů na pomoc africkým státům než USA (Furst et al. 2011: 71).

V roce 1971 se Číně podařilo získat stálé křeslo v bezpečnostní radě OSN. Pro Čínu to byl velký úspěch, který napomohl k navázání diplomatických vztahů

---

⁴ Čou En-laj byl čínský politik, diplomat, v letech 1949 - 1976 premiér ČLR a jeden z nejvěrnějších společníků Mao Ce-tunga.

s vysokým počtem afrických států. Čína byla odhodlaná pomáhat ekonomicky a chránit státy před světovými mocnostmi. Od první poloviny roku 1950 do poloviny roku 1970 poskytla Čína pomoc více jak 36 africkým zemím, a to v hodnotě 2,5 mld USD (Anshan 2008: 23). Čína také poslala deset tisíc inženýrů, lékařů a techniků k zajištění výpomoci africkému rozvoji a zavázala se k různým infrastrukturním projektům. Nejznámější projekt, který Čína financovala, byla 1800 km dlouhá Tanzánijsko-Zambijská železnice, která ji vyšla na 450 mil. USD (Fürst et al. 2011: 71). V té době šlo hlavně o politický záměr kvůli podpoře na půdě OSN. Když se v roce 2006 konal první summit FOCAC, čínský president Chu Ťin-tchao ve svém úvodním projevu oznámil, že Čína nikdy nezapomene na plnou podporu afrických států v obnovení zákonného práva ČLR v OSN (Davies 2007: 37).

1.2 Druhá fáze

Další období vývoje vztahů mezi Čínou a Afrikou lze pozorovat v letech 1978 – 1989. Toto období představuje velké změny v čínské ekonomice. Jak se Čína zaměřovala na domácí ekonomický rozvoj a otevírání západnímu světu, čínský politický zájem v Africe klesal. Ústup lze vysvětlit i skutečností, že Afrika selhala v rozvoji a její přístup na mezinárodní trh byl malý, což bylo v té době v rozporu s čínskými cíli. Čína zobrazila Afriku jako nevýznamnou ve svém úsilí o modernizaci (Taylor 2009: 33). Do roku 1980 byly čínsko-africké vztahy velmi zanedbané.

1.3 Třetí fáze

Další období čínsko-africké spolupráce se datuje od roku 1989, kdy se situace změnila po násilném potlačení demonstrace na Náměstí nebeského klidu. Ohlas západu byl velký. Evropské státy vyhlásily embargo na vývoz zbraní do Číny. Čína výrazně přehodnotila svou rozvojovou politiku vůči rozvojovým zemím. Tím opět získaly na síle principy z Bandungské konference, jako nezasahovat do vnitřních záležitostí států. Čína se začala více angažovat ve spolupráci s rozvojovými státy (Fürst et al. 2011: 71). Postkoloniální Afrika byla často vnímána jako kontinent s vysokým počtem občanských válek, endemickou chudobou, hladomorem, epidemií, což posílilo pesimismus vůči africkým státům a na počátku 90. let došlo

k mocenskému vakuu, kdy evropské státy vyklidily pole působnosti. Čína tak v tomto období nahradila dosavadní francouzskou, britskou a americkou dominanci přinejmenším v obchodních vztazích (Záhořík 2010: 76).

Jedním s dalších faktorů, který hrál ve prospěch Číny, byl stálý pocit Afriky, že se stala obětí kolonialismu. Čína se navíc nikdy nezúčastnila obchodu s otroky, vytvořila koalici s Afrikou na půdě Světové obchodní organizace (WTO), snaží se o dlouhodobé partnerství, které považuje za rovnocenné. Afrika měla plné zuby Washingtonského konsensu- ekonomické pomoci, který byl podmíněný politickými reformami. Obě strany se opíraly o myšlenku, že demokracie podkopává centrální vládu ve snaze o její rozvoj a ekonomický růst (Fürst et al. 2011: 72).

Důležitým rokem, kdy byla navázána další čínsko-africká spolupráce, je rok 2000. V tomto roce bylo založeno Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC). Jedná se o mnohostrannou platformu, která slouží k výměně a spolupráci mezi Čínou a africkými zeměmi, které mají formální diplomatické vztahy s Čínou. FOCAC se zabývá různými aspekty politiky, obchodu, hospodářství, společnosti a kultury.⁵

Další způsob, jakým je možné popsat vývoj čínsko-africké spolupráce, zprostředkoval čínský učenec Li Anshan.⁶ Došlo ke dvěma hlavním změnám. Jsou jimi důraz od ideologie k neutralitě a přesun od jednotné podpory ke strategii win-win.⁷ Tyto změny se konaly v různých érách spolupráce popsaných výše (Anshan 2008: 70).

První změna čínsko-africké spolupráce spočívá v postoji vůči ideologii. Čínský důraz na propojení mezi ideologií a zahraniční politikou čelil dilematu na začátku 60. let, které vedlo k přetrhání spolupráce s některými africkými státy. Z části za to byl odpovědný konflikt mezi Komunistickou stranou Číny (CPC) a Komunistickou stranou Sovětského svazu. Spor byl vyřešen přijetím nové strategie

---

⁵ FOCAC – Fórum pro čínsko-africkou spolupráci: nový model spolupráce mezi největší rozvojovou zemí na světě – Čínou a kontinentem s největším počtem rozvojových států -Afrikou. Toto fórum by mohlo poskytovat nový model řešení pro chudobu. Spolupráce je založena na vzájemném respektu a přímém vztahu legitimacy současného světového politicko-ekonomického systému. Více rozvedeno v kapitole hlavních zásad čínské rozvojové pomoci Africe.

⁶ Li-Anshan Prof. Dr. LI získal svůj doktorát na Torontské univerzitě a je v současné době profesorem Vysoké školy mezinárodních studií v Pekingu. Jeho výzkum se zaměřuje na čínsko-africké vztahy a historii čínského angažmá v Africe.

⁷ Strategie win-win je strategie, kde jsou postaveny výhody na obou stranách států.

ze strany CPC a jejím osvobozením z pout ideologie Komunistické strany Sovětského svazu. Od 70. let přijímala delegace z afrických států čistě jen CPC (Anshan 2008: 4). Tento průlom byl popisován jako výrazné zlepšení čínsko- afrických vztahů. Od doby CPC africké státy rozšiřovaly spolupráci dále. Dnes představují návštěvy a delegace důležitou součást spolupráce.

Druhá změna představovala rozšíření forem spolupráce, kromě darů a bezúročných půjček státy pozvolna přistoupily ke spolupráci založené na rétorice strategie win-win. Tyto dvě změny znamenají, že dnes čínská politika a strategie zahrnují širokou škálu různých forem spolupráce, včetně politických výměn na vysoké úrovni, spolupráci v mezinárodních záležitostech, obchodě, investicích, zemědělské a zdravotnické spolupráce, podpoře vzdělávání, vědy, kultury, sportu a mnoha jiných (Davies 2007: 39). Tento vícerozměrný přístup, který vede k posílení vztahů, se výrazně liší od toho, který Afrika dokázala se svými tradičními partnery v oblasti rozvoje. Jedním poznatkem je, že čínští učenci kladli velký důraz na historické vazby mezi Čínou a Afrikou, jako byla například podpora Číny při dekolonizaci afrických států, nebo podpora afrických států v upevnění pozice Číny v OSN. Stále se klade důraz na kontinuitu čínsko-afrických vztahů.

2 Hlavní zásady čínské rozvojové pomoci v Africe

V posledních letech došlo ke konkrétnějším slibům a závazkům v oblasti rozvojové pomoci. V roce 2005 deklaroval prezident Chu Ťin-tchao pětibodový slib, který se skládá ze specifických závazků týkajících se mimo jiné odpuštění dluhů a poskytování nových zvýhodněných financí a asistence. Tento závazek znamenal novou éru čínské zahraniční pomoci. Spolupráce byla postavena na základě politické rovnosti, vzájemné důvěře, hospodářské spolupráci, win-win a kulturních výměn (Davies 2007: 39). Uvedené principy udávají i dnes charakter čínského poskytování zahraniční rozvojové pomoci. Zejména požadavek na uznání státní suverenity, vzájemného nevměšování se do vnitřních záležitostí (například v případě otázky lidských práv či volby státního systému) (Erbenová 2012: 12).

Na výše zmíněných pěti principech je založena také čínská politika vůči Africe (China's African Policy). Podle vyjádření vlády chce ČLR svým jednáním s Afrikou přispět k udržení světového míru, stability a prosperity. Z kontextu vyplývá důležitost toho, že ČLR i africké země jsou rozvojovými ekonomikami. Solidarita, vzájemný prospěch a společný rozvoj, to jsou zásady vzájemné spolupráce. Výslovně je zde také zdůrazněna potřeba akceptace Politiky jedné Číny ze strany afrických partnerů, se kterými je Čína ochotná spolupracovat. Africké země současně nesmí mít oficiální diplomatické vztahy s Taiwanem a musí podporovat unifikaci celého území pod systém pevninské Číny. Veškerá pravidla uvedená v tomto dokumentu jsou platná jak pro samotné politické vztahy, tak pro záležitosti ekonomického charakteru (Erbenová 2012: 13).

Další významnou sadou pravidel je Osm zásad pro poskytování hospodářské a technické pomoci do cizích zemí z ledna 1964 v následujícím znění:

1. Rozhodnutí čínské vlády pro poskytování pomoci jiným zemím jsou vždy založena na zásadách rovnosti a vzájemného prospěchu. Nikdy se nejedná o jednostranný prospěch, užitek musí vždy plynout oběma stranám.
2. Při poskytování pomoci do jiných zemí čínská vláda striktně respektuje svrchovanost země příjemce a nikdy si v tomto směru neklade jakékoli podmínky a nežádá o jakákoli privilegia.

3. Čína poskytuje hospodářskou pomoc ve formě bezúročných či nízko úročených půjček, a pokud je to možné, prodlužuje lhůtu pro splacení v případě potřeby tak, aby se snížilo zatížení přijímajících zemí.
4. Při poskytování pomoci do jiných zemí není cílem čínské vlády vytvořit závislost přijímající země na Číně, ale naopak pomoci jim dobrat se k samostatnosti a nastoupit cestu nezávislého ekonomického rozvoje.
5. Čínská vláda dělá vše proto, aby pomohla přijímající zemi s kompletními projekty, které vyžadují nižší investice a přinesou rychlejší výsledky tak, aby tyto investice byly do budoucna návratné a mohly hromadit další kapitál.
6. Čínská vláda poskytuje nejkvalitnější vybavení a materiály vyrobené v Číně za mezinárodní tržní ceny.
7. V případě poskytnutí zvláštní technické pomoci bude čínská vláda dbát na to, aby personál přijímající země plně ovládal práci s technologiemi.
8. Odborníci vyslaní z Číny na pomoc při výstavbě v přijímajících zemích budou mít stejnou životní úroveň jako odborníci přijímající země. Čínští odborníci si nesmí klást žádné speciální požadavky nebo žádat žádné větší pohodlí (Erbenová 2012: 14).

Za účelem dalšího posílení spolupráce mezi Čínou a Afrikou vzniklo v roce 2000 Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (Forum on China-Africa Cooperation FOCAC). Snaží se společně čelit výzvě hospodářské globalizace a podporovat společný rozvoj. První konference se uskutečnila v Pekingu. Cílem konference bylo prohloubit vzájemné porozumění, rozšířit konsensus, posílit přátelství a podporu spolupráce prostřednictvím rovného jednání. Fórum se postupně institucionalizovalo a stalo se důležitou platformou pro kolektivní dialog a účinnými mechanismy pro posílení praktické spolupráce mezi Čínou a africkými zeměmi (CHINAFRICA b.r.).

Za zmínku též stojí otázka dodržování lidských práv, která je obsažena v listině FOCAC. Čína klade důraz, aby v afrických zemích byla dodržována univerzální lidská práva a svobody. Což je zavádějící, když se nahlídne, jak se zde Čína dále vyjádřila ke vzájemné komunikaci s africkými státy. Potvrdila, že při vzájemné spolupráci by měla nahlížet na každý stát individuálně a že by si každý stát

měl nastavit vlastní přístup k ochraně lidských práv. Zde ale potom není možné korespondovat s myšlenkou nastavení univerzálních lidských hodnot a práv, pokud by si každá země měla nastavovat vlastní podmínky a přístupy (Erbenová 2012: 15).

Další konference se konaly v roce 2003 v Etiopii, potom v roce 2006 v Pekingu, kde se prezident Chu Ťin-tchao zavázal postavit vedle afrických států v otázce prosazování národních a kontinentálních zájmů. Zúčastnilo se zde 48 států. Klíčovými výsledky deklarace z roku 2006 bylo založení fondu pro čínsko-africký rozvoj (CADF) s 5 miliardami USD. Dále zrušení dluhů z bezúročných půjček v silně zadlužených chudých zemích. Dalším bodem bylo vzdělávání, kdy se Čína zavázala poskytnout vzdělání 15 tisícům studentům a profesionálům (IDE – JETRO 2009).

V roce 2009 se konalo Fórum v Sharm El Sheikhu. Zde se jednalo hlavně o výstavbě a zlepšení infrastruktury a potravinové bezpečnosti.

Poslední summit proběhl v roce 2015 v jihoafrickém městě Johannesburg. Během tohoto summitu čínská vláda vydala další dokument nastiňující politiku vůči Africe, ve kterém objasnila své stanovisko k rozvoji vztahů s Afrikou. Též zde připomínají význam vzniku Fóra a další aktivity, které nadcházely. Čínský prezident Si Ťin-pching navrhl, aby byly čínsko-africké vztahy povýšeny na všestranné strategické partnerství a Čína a Afrika společně vstoupily do nové etapy společného rozvoje. Čínský prezident přislíbil, že africkým zemím poskytne nové kolo rozvojového financování a v příštích deseti letech bude rozvíjet deset projektů spolupráce. Čínský prezident též slíbil, že bude nadále pomáhat s průmyslovým rozvojem, rozvojem v zemědělství, výstavbou nemocnic a napomůže s bojem proti terorismu (CRI online 2015).

3 Pekingský konsensus

Termín Pekingský konsensus reflektuje vzrůstající ekonomickou a politickou moc Číny a má nabízet nový přístup k rozvoji. Tento pojem kritizovalo mnoho autorů. Termín vznikl na západě a čínská vláda ho oficiálně neproklamuje, nikdy proto nebyl kodifikován tak jako Washingtonský konsensus (Williamson 2014: 2).

Z pohledu Joshuy C. Rama začala Čína v současné době reformovat mezinárodní vztahy, ekonomiku, společnost, ale i politiku. Podle Joshuy C. Rama je Čína stát, který předčí USA v mnoha zásadních oblastech mezinárodních vztahů a vybuduje prostředí, které zastíní USA jakožto hegemonu (Kennedy 2010: 468). Čína je sama rozvojovým státem, a tak její pohled a myšlenky na rozvoj jiných států jsou zcela nové a pro již zaběhnutý řád i nepochopitelné a kritizované. Čína se snaží přivést na cestu rozvoje jiné státy takovým způsobem, který jim umožní být skutečně nezávislými, ochrání jejich způsob života a politické rozhodování (Ramo 2004:3).

Tato kniha má nahrazovat široce zdiskreditovaný Washingtonský konsensus, ekonomickou teorii, která se proslavila v roce 1990. Podle Joshuy Rama zanechal za sebou stopu zničených ekonomik a špatné pocity po celém světě (Ramo 2004: 4).

Než se práce zaměří na podrobnější analýzu tohoto modelu, je nutné dát prostor Washingtonskému konsensu.

3.1 Washingtonský konsensus

Tento termín použil poprvé John Williamson v roce 1989. Jedná se o model pro rozvojové aktivity ze strany Západu, které byly původně aplikované na Latinskou Ameriku. V roce 1989 byla pořádána konference, na které John Williamson formuloval koncept Washingtonského konsensu a uvedl deset základních politik, u kterých se domníval, že by se pro ekonomiku Latinské Ameriky měly hodit (Williamson 2008: 2). V 90. letech vešel v platnost jako nejvhodnější univerzální návod na ekonomický rozvoj všech rozvojových zemí.

Tento model začala aplikovat Světová banka (SB) a Mezinárodní měnový fond (MMF). Stát měl opustit svou roli koordinátora ekonomiky a nechat pracovat volný trh (Fisher 2012: 12). Tento návod obsahoval body jako fiskální disciplína,

restrukturalizace veřejných výdajů, daňová reforma, liberalizace úrokových sazeb, konkurenceschopný směnný kurz, liberalizace obchodu, privatizace státních podniků, ochrana vlastnických práv, deregulace, liberalizace přílivu PZI (Williamson 2008: 3). Toto nazval Joshua Ramo jako „punc arogance konce dějin“, kdy si Západ myslí, že liberální kapitalistické zřízení je to nejlepší (Ramo 2004: 5).

Tento přístup začal selhávat v 90. letech, nejprve v Latinské Americe a následně v Africe. Na MMF a SB padla kritika ohledně rozvojových zemí, a to hlavně za to, že donutili nepřipravené ekonomiky otevřít své trhy. Politiky Washingtonských institucí byly kritizovány pro svou univerzálnost. Prosazované reformy byly necitlivé a nevnímaly rozdíly mezi jednotlivými regiony. Nejvíce byla kritizovaná privatizace, a to hlavně z hlediska toho, jakým způsobem byla provedena. Na privatizaci nebyla řada ekonomik připravena a mezinárodní měnové instituce tlačily, aby reformy proběhly co nejrychleji. Výsledkem byla zvýšená korupce a zvýšení cen pro spotřebitele (Stiglitz 2008).

3.2 Pekingský konsensus

Nový čínský přístup rozvoje je vedený touhou po spravedlivém, klidném a vysoce kvalitním růstu. Změna a inovace jsou základními slovy v tomto dokumentu. Pekingský konsensus není pouze o ekonomických změnách, ale i o sociálních (Ramo 2004: 4). Čínská cesta k rozvoji má však mnoho úskalí a tento model podle mnohých kritiků není příliš opakovatelný pro ostatní státy. Ať již reformy Číny uspějí nebo skončí tragickým selháním, je to obraz nových nápadů, které jsou odlišné od těch z Washingtonu.

Pekingský konsensus, stejně jako Washingtonský konsensus obsahuje mnoho nápadů, které nejsou spjaté jen s ekonomikou. Jsou o politice, kvalitě života a celosvětové rovnováze sil. Současný svět je sužován vážnými problémy, jako je stále se rozšiřující mezera mezi severem a jihem, zhoršení životního prostředí, mezinárodní terorismus a mezinárodní obchod s drogami. Podle Joshuy Rama pokračování neschopnosti USA smysluplně řešit tyto problémy ještě více urychlí přijetí Pekingského konsensu. To však neznamená, že má čínská vláda rámcový plán

jak svrhnout hegemonii USA, ve skutečnosti mnoho čínských vůdců tvrdí, že právě Čína potřebuje ze všeho nejvíce mírový vzestup (Ramo 2004: 10).

3.3 *Kritéria*

Joshua Ramo stanovil kritéria, která dávají návod jak poskytovat pomoc rozvojovým zemím ve světě. Kritéria dle Rama zní takto:

1. a) Rozvoj založený na inovaci: Podle pekingského konsensu je jedním z kritérií získávání nových technologií. S technologiemi jsou spojené inovace a znalosti. Došlo k pokroku ve vzdělávání čínských obyvatel. Vláda podporuje výstavbu nových škol a vědeckých pracovišť, univerzitní vzdělání, trénink expertů. Například v roce 2010 studovalo v zahraničí 1,27 milionů Číňanů. Studenti a učenci, kteří se vracejí, hrají důležitou roli v oblastech jako je věda a technika, vzdělání, high-tech průmysl, obchod a management atd.

Podle Joshui Rama to byly nové technologie, zlepšení zdravotní péče a větší rozšíření vzdělání, které dovedly Čínu ke statusu rostoucí mocnosti. Inovace a nové technologie vedou k rychlé změně v některých sektorech a řeší problémy vzniklé z reform (Ramo 2004: 17 – 18).

Předmětem sledování čínského postupu v Africe v tomto bode je podpora vzdělání, rozvoj znalostí, a zdali dochází k přílivu inovací a též chování čínských firem na afrických trzích. Zdali zaměstnávají místní pracovníky a předávají jim informace o nových přístupech.

- b) Jedním z kritérií je také příliv Čínských investic. Jaký je objem investic proudících do Afriky a zdali má vzrůstající tendenci. Z kritérií vyplývá, že by ze spolupráce měly africké země profitovat. Vztahy ČLR – Afrika jsou popisovány jako vzájemně výhodná spolupráce (win-win cooperation) s výsledným vzájemným prospěchem (mutual benefits) jak pro ČLR, tak pro africké státy. Z tohoto vzájemného prospěchu si Čína přeje zisk nových trhů pro své výrobky, dovoz nerostných surovin a dodržování politiky jedné Číny ze strany afrických států. Zvláště první bod je pro Čínu velmi

důležitý, neboť stále hledá nová odbytíště a potřebuje je pro ekonomický růst (Ramo 2004: 19-20).

2. Udržitelnost a vyrovnanost: Udržitelnost Ramo vysvětluje jako “kvalitu národního rozvoje” a vyrovnanost jako touhu po vyrovnaném rozvoji. Pouze ekonomický růst, který je vyrovnaný, může být udržitelný. Tento růst by se měl dostat do všech oblastí, nejen vystavět nové budovy, infrastrukturu a zařízení v privilegovaných oblastech, ale i v zemědělských částech země. Důležité je tedy spravedlivě distribuovat bohatství. Pro čínské lídry se tak stalo hlavním zájmem vytvořit rovnostářské prostředí pro všechny obyvatele a zabránit chaosu. Jedině tak lze dosáhnout ekonomického růstu, který bude vyrovnaný a udržitelný. Zároveň sem patří snaha redukovat environmentální dopady (Ramo 2004: 21-25). Cílem sledování tohoto kritéria je potvrdit/vyvrátit, že se čínská rozvojová pomoc Afrike dostává mezi všechny obyvatele a zlepšuje tak jejich životy.
3. Právo na sebeurčení, nepodmíněnost čínské pomoci a rovnost ve vzájemných vztazích: Tímto kritériem se myslí, že by každá země měla mít právo si vybrat vlastní cestu rozvoje a formu vlády. Čína nabízí inspiraci jak dosáhnout růstu, ale nikomu své zkušenosti nevnucuje. Cílem je pouze rozvinout ekonomiky přijímajících zemí a zdůraznit jejich národní nezávislost. Tento princip staví Ramo do opozice s Washingtonským konsenzem. Čína by neměla svou pomoc ničím podmiňovat ani politicky, ani ekonomicky a měla by se chovat jako rovný partner ve vzájemných vztazích (Ramo 2004: 32-36).

3.4 Kritika Pekingského konsensu

Mnoho autorů zpochybňuje, že Pekingský konsensus vůbec existuje. Například Max Rebol tvrdí, že pojem Washingtonský konsensus zavedl John Williamson spolu s deseti hospodářskými doporučeními, která prosazoval MMF a SB, kdežto termín Pekingský konsensus nebyl nikdy použit žádným oficiálním čínským zdrojem (Rebol 2010: 12).

Mnoho autorů jej kritizuje hlavně kvůli nejasnosti konceptu a vykládá si ho podle svého. John Williamson tvrdí, že termín Pekingský konsensus, který představil Joshua C. Ramo, nenabízí seznam doporučených politik tak, jak bylo u Washingtonského konsensu. Je však definován politikou, která je prováděna v Číně (Williamson 2014: 1).

Scott Kennedy kritizuje jedno kritérium čínského modelu, a to rozvoj založený na inovacích. Kennedy nepopírá, že v Číně bylo velké množství inovací v různých odvětvích hospodářství a zejména ve výrobním procesu, ale tvrdí, že strůjci těchto inovací nebyli Číňané. Čínské podniky vyráběly produkty a poskytovaly služby, které byly navrženy, nebo vynalezeny mimo Čínu. Ve vysokých technologických odvětvích se nejúspěšnější čínské společnosti integrovaly do globálních výrobních sítí jako montéři a výrobci návrhů ostatních. Velká většina z přidané hodnoty v oblasti vývozu informačních technologií pochází ze zemí mimo Čínu a více než 85 % z těchto vývozů jsou vyráběny buď ve společných podnicích (Join ventures), nebo jsou zcela vlastněny zahraničními nadnárodními společnostmi se sídlem ve vyspělých kapitalistických zemích (Kennedy 2010: 469).

Kritika padla i na kritérium udržitelného a rovnoměrného růstu. I když se Číně povedlo dosáhnout značného úspěchu, co se týče redukce chudoby v pozdních 70. letech jsou rozdíly mezi vnitrozemím a pobřežím obrovské (Kennedy 2010: 471). Chatrné školy, zdecimované domy a kancelářské budovy po zemětřesení z roku 2008 jsou stálým důkazem regionálních rozdílů, které stále přetrvávají.

Objevují se také názory, že při bližším pohledu na čínskou ekonomickou reformu lze paradoxně nalézt četné paralely s Washingtonským konsenzem (Huang, 2010: 37). Kennedy uvádí, že Čína následovala 8 z 10 politik Washingtonského konsensu a Williamson argumentuje tím, že to byla rostoucí role trhu a nikoli státních zásahů, která vedla k čínskému hospodářskému úspěchu (Kennedy 2010: 420), (Williamson 2014: 3).

Ramo ve své práci píše, že by si každá země ve svých vztazích s jinými státy měla zvolit své vlastní odlišné podmínky, které se hodí k místním podmínkám a jejich individuální historii. Max Rebol na to reagoval tak, že použití výrazu

“konsensus” v názvu je špatné, protože v dokumentu nejsou uvedeny všeobecné zásady, ve kterých by mohla být nalezena shoda (Rebol 2010: 10).

Na základě knihy Joshuy Rama, který se snažil popsat Pekingský konsensus jako nový model rozvojové spolupráce, ačkoliv mnoho autorů toto rčení popírá a kritizuje, bylo stanoveno několik kritérií. Jejich dodržování a prosazování bude prokázáno/vyvráceno na případové studii Angoly. Z toho bude možné odpovědět na hlavní výzkumnou otázku, zdali je Čínský model rozvojové spolupráce v Africe efektivní a dodržuje své zásady.

4 Čínská rozvojová pomoc Africe – instituce a jejich role, objem, kritéria pomoci, formy pomoci a projekty

Pro správné pochopení čínské rozvojové pomoci africkým státům je nutné přiblížit instituce a způsob jakým je pomoc poskytována. Nejprve se práce zaměří na rozbor institucí, které tuto pomoc zastřešují, dále na objem čínské pomoci, kritéria a formy pomoci.

4.1 *Instituce a jejich role*

Existuje mnoho hráčů zapojených do procesu čínské rozvojové pomoci. Níže je uveden krátký popis hlavních institucí a jejich povinností.

1. Státní rada je nejvyšším výkonným orgánem, jakož i nejvyšším orgánem státní správy nad ministerstvem. Státní rada se skládá z premiéra, vicepremiéra, státních zastupitelů, komisí, auditorů a generálního sekretáře. Premiér často oznamuje dohodu o spolupráci v souvislosti se státní návštěvou do Afriky (Brautigam 2009: 107).
2. Ministerstvo obchodu (MOFCOM) je hlavním orgánem čínské státní správy a má na starosti rozvojovou pomoc jak příchozí, tak i odchozí. K jeho povinnostem patří formulovat a realizovat čínskou politiku a plány zahraniční pomoci, podepsat příslušné smlouvy, sestavovat a spouštět roční program zahraniční pomoci, dohlížet a kontrolovat realizaci čínských projektů zahraniční pomoci. Spravuje čínský zahraniční fond určený k rozvojové pomoci, zvýhodněné půjčky, speciální fondy a ostatní fondy (Brautigam 2011b: 34).

MOFCOM má na starost grantové pomoci a bezúročné půjčky. Uvnitř MOFCOM existují i odbory pro asijské a africké záležitosti, které mají poradní roli v rozvojové pomoci a hospodářské spolupráci obecně s Afrikou. MOFCOM koordinuje politiku pomoci hlavně s Ministerstvem zahraničních věcí, ale také s dalšími ministerstvy a subjekty zapojenými do poskytování rozvojové pomoci. Výkonný úřad mezinárodní spolupráce,

politika výkonného orgánu, spravuje dodávku podpory (Brautigam 2009: 109).

3. Ministerstvo zahraničních věcí (MFA) se podílí na formulování politiky. Například zpracovalo politiku vůči Africe. Ministerstvo je děleno na jednotlivá oddělení, včetně oddělení určeného pro africké záležitosti, které má na starosti diplomatické styky s africkými státy a koordinuje konkrétní politiku. MFA má též poradní funkci pro čínskou vládu a dohlíží na fungování zastupitelských úřadů v přijímacích zemích (Lancaster 2007: 5).
4. Ministerstvo financí (MF) spravuje rozpočet. MOFCOM nemá žádný specifický rozpočet, proto ho MF vyjednává každý rok.
5. Čínské velvyslanectví a konkrétněji hospodářská a obchodní Kancelář poradců, včetně čínské vlády, sledují provádění projektů a podávají zprávy o svém pokroku. Jejich povinnosti nezahrnují pouze rozvojovou pomoc, ale také celkovou ekonomickou spolupráci (Brautigam 2010: 9).
6. Exportní a importní banka Číny (China Exim bank) byla založena v roce 1994 jako státní banka, pod přímým vedením Státní rady. Poskytuje vývozní úvěry⁸ (export credits), půjčky do zámořských stavebních zakázek a investičních projektů. China Exim bank je jedinou bankou, která poskytuje čínské vládě zvýhodněné půjčky, má pro ně vyhrazeno i samostatné oddělení. China Exim Bank rozšířila zvýhodněné úvěry více než 100 zemím světa (Meyer et al. 2011: 7). China Exim bank se řadí mezi třetí největší exportní úvěrovou agenturou, například koncem roku 2005 činila hodnota jejich nesplacených úvěrů 176 bilionů Jenů (Davies 2006: 7).
7. Ostatní ministerstva také hrají svou roli. Ministerstvo zdravotnictví se podílí na lékařských a zdravotních projektech, například vysílá lékařské týmy do afrických zemí, což představuje důležitou součást čínské pomoci. Podobně ministerstvo školství, které je zapojeno do vzdělávacích projektů,

---

⁸ Export credit je vládní finanční podpora, přímé financování, záruka, pojištění, nebo podpora úrokové sazby poskytovaná zahraničními kupci na pomoc při financování nákupů zboží od národních výrobců.

Ministerstvo zemědělství v rozvoji venkova a Ministerstvo vědy a technologií řídí čínskou podporu v této oblasti.

Kromě China Exim Bank existuje několik dalších politických bank v rámci Státní rady, které hrají stále důležitější roli v poskytování financí pro čínské společnosti.

Jedním z nich je Čínská rozvojová banka (CDB), zřízená v roce 1994. Je především zaměřena na poskytování finančních prostředků pro domácnost, developerské projekty a její zámořské portfolio stále roste. Například v roce 2006 CDB podepsala rámcovou dohodu s Východoafrickou rozvojovou bankou (EADB) o financování projektů v regionu. CDB měla 300 miliard dolarů v podobě amerických aktiv (Meyer et al 2011: 14). Na konci března 2007 činily její nesplacené úvěry v Africe 1 miliardu USD (Davies 2006: 19).

Existují také státem vlastněné komerční banky a čistě komerční banky, které poskytují úvěry pro činnost čínských společností v zahraničí. Žádná z těchto bank nicméně neposkytuje zvýhodněné finanční prostředky, jako China Exim Bank. Hrají však roli v celkové hospodářské spolupráci mezi Čínou a Afrikou.

8. Čínsko-africký rozvojový fond vznikl koncem roku 2006. Po schválení čínskou Státní radou jej vytvořila CDB s 5 miliardami dolarů. Investice fondu budou zaměřené na poskytování kapitálu pro čínské podniky působící ve vývoji ekonomických a obchodních aktivit v Africe. Fond bude poskytovat také podporu pro zemědělská, výrobní a energetická odvětví v afrických zemích, jakož i podporu městské infrastruktury a těžebního průmyslu. Tento fond se chová jako komerční finanční instituce (Brautigam 2009: 93). Čínská rozvojová banka mu předpovídá padesátiletou životnost (Celosvětový fond zaměřený výhradně na rozvoj Afriky má podle Gao Jian, předsedy představenstva a viceprezidenta CDB, především za cíl postoupit ekonomický, politický a společenský rozvoj v Africe (Centre for chinese studies 2007). Je zajímavé, že Čína dala přednost vlastnímu fondu pro pomoc, spíše než aby spolupracovala s již

zaběhlými mezinárodními institucemi. Nicméně je možné, že se Čína domnívá, že tato struktura bude efektivnější a snadněji spravovatelná jakožto bilaterální partnerství mezi Čínou a Afrikou (Davies 2006: 27).

9. FOCAC má za následek institucionalizovaný proces koordinace pokrývající současnou spolupráci v oblasti rozvojové pomoci. Byl zde zřízen tzv. “Follow up” výbor s 27 členy včetně příslušných ministrů, místopředsedy MFA a místopředsedkyně MOFCOM. Vyšší úředníci se scházejí každý druhý rok a pravidelné konzultace mezi africkými velvyslanci a výborem “Follow up” se konají v Pekingu (Focac 2016).

Procesy čínské rozvojové pomoci jsou poměrně komplikované. Čína nemá jednu kooperační rozvojovou agenturu, která by koordinovala politiku rozvojové pomoci. Čínská vláda se potýká s nejednotným, neregulovaným systémem odpovědnosti. Na rozdíl od západních donorů zde hraje svou roli mnoho aktérů.

4.2 Objem a definice čínské pomoci

Kolik peněz Čína poskytuje africkým zemím je stále věčné téma. Čína o objemu podpory příliš nehovoří, ani do jakých států pomoc plyne, či v jakých formách je posílána, zda se jedná o granty, půjčky, či obojí. Proto je těžké odhadnout přesné cifry.

V roce 2006 umožnil poprvé premiér Wen Ťia-pao představu o objemu peněz proudících do afrických států, když ve svém prohlášení uvedl, že Čína od roku 1949 do roku 2007 vynaložila 44,4 mld. Jenů (přibližně 5,6 mld. USD) (Davies 2007: 47). Podle čínských vědců je tento údaj považován za příliš nízký, jak bylo uvedeno v rozhovoru s delegací Evropské komise v Pekingu 26. března 2007. China Exim bank též v tomto roce v únoru prohlásila, že rošířila Africe pomoc v podobě zvýhodněných půjček a nezaplacený zůstatek činil kolem 8 – 9 bilionů dolarů (China Exim bank 2007). I tato cifra však byla považovaná za příliš nízkou a podle vědců ji nemůžeme považovat za směrodatnou. Vzhledem k tomu, že stále chybí roční hlášení peněžních toků, byly vytvořeny různé odhady na základě tiskových zpráv a informací z oficiálních vládních projevů. Podle odhadu učenice Kurlantzicka činila v roce 2004 čínská pomoc Africe 2,7 miliard dolarů. Tento odhad byl zmíněn francouzskou

agenturou pro rozvojovou spolupráci v Pekingu během rozhovoru pro tento výzkum. Odhaduje se, že z 2,7 miliard plynou 2 miliardy do subsaharské Afriky (Davies 2007: 48).

Podle publikace Světové banky v Africe Silk Road (2007) ke konci roku 2005 poskytla China Exim Bank půjčky k pokrytí 55 projektů ve 22 zemích Afriky. Studie poukazuje, že je obtížné rozeznat jaká část těchto úvěrů je provedena na zvýhodněné půjčky oproti nezvýhodněným, jaký je úrok a trvání, což znesnadňuje provést přesnou komparaci s ODA (official development assistance). Bez ohledu na nepřesnost objemu je jasné, že Čína se stává stále důležitějším dárce pro africké státy (Riddell 2014: 5).

Proč tedy Čína tají objem peněz určených k pomoci africkým státům? Existuje několik vysvětlení podaných čínskými učenici.

Jeden z podaných důvodů se vztahuje na nedostatek vůle ze strany vlády poskytnout tyto informace. Bylo řečeno, že by to mohlo ohrozit příjemce podpory, že částky finanční podpory jsou známy čistě na straně poskytovatele a příjemce. Podle čínské kultury je neslušné zveřejňovat finanční podporu a "chlubit se tím". Právo na zveřejnění má pouze příjemce, pokud si to sám bude přát.

Dalším z možných důvodů je také konkurence zemí, které rozvojovou pomoc od Číny přijímají. V současnosti jejich představitelé nevědí, jaký objem prostředků plyne právě do jejich země. Zjištění, že sousední státy mají s Čínou vztahy bohatší na poskytování rozvojové pomoci, by mohlo způsobit Číně potíže v mezinárodních vztazích (Lancaster 2007: 2).

Dalším důvodem, proč vláda údaje nezveřejňuje, by mohlo být veřejné mínění v Číně. Čína je též rozvojový stát, který se stále potýká s vlastními problémy, a vynakládané prostředky na rozvojovou pomoc putující do druhých zemí by mohly být považovány za ztracené.

Další z možných důvodů je ten, že sama čínská vláda tyto údaje nezná přesně. Problém je v tom, že do rozvojové pomoci je zapojeno mnoho institucí. Několik z těchto institucí poskytuje pomoc v různých formách a každá provincie má svůj vlastní rozvojový program a centrální vláda nezná jejich celkovou hodnotu (Lancaster 2007: 4). Také stále vzrůstající spolupráce a větší objem podpory vytvářejí

zmatek, kdy je těžké odlišit ekonomickou spolupráci a samotnou pomoc. Objem jejich pomoci tak můžeme spíše vidět v konkrétních výsledcích jako jsou výstavby nemocnic, infrastruktury a dalších. Neexistuje žádný specifický výroční rozpočet určený pro podporu, který přispívá ke statistice a zhodnocení výsledků a problémů (Riddell 2014: 6).

Čínská vláda se vyjádřila tak, že nikdy podporu určenou africkým zemím nechtěla udržovat v tajnosti, ale také potvrdila, že vláda je poněkud opatrná. Jedním důvodem je, že Čína nemá standardizovaná kritéria pro pomoc, jako například OECD a Světová banka. Čína je stále rozvíjejícím se dárcem a jako takový rozvíjí své standardy pro podávání zpráv různě.

V roce 2011 nastal zlomový bod, kdy došlo k prvnímu vydání dokumentu, který dokládá poskytování čínské rozvojové pomoci. Jedná se o tzv. Bílou knihu (Wenping He 2013: 3). Vláda však stále studuje, která část může být pojmenována jako rozvojová pomoc. V tomto kontextu čínská vláda rovněž uvedla, že přesný údaj podpory není zas tak důležitý, co skutečně důležité je, zda podpora opravdu pomohla chudým zemím a jakým způsobem zvyšují její účinnost.

Jedním z komplexnějších zdrojů, který informuje o čínské rozvojové pomoci, jsou tzv. Aid data. Jsou založena na zdrojích získaných z médií. AidData provádí špičkový výzkum v cílení, koordinaci a vyhodnocování rozvojové pomoci. Ani zde se však nedá hovořit zcela o přesném vyčíslení objemu čínské rozvojové pomoci a to z několika důvodů. Jako u všech sociálních vědeckých bádání, tak i zde můžeme najít potenciál pro lidské chyby a to hlavně během online vyhledávání a v průběhu fáze zadávání dat. Za druhé, informace získané z veřejných mediálních výstupů po celém světě nemohou nahradit úplné a přesné statistické údaje z oficiálních zdrojů. Sběry dat založené na sběru z různých medií jsou jen tak přesná a dokonalá, jak moc přesné jsou datové zdroje, kterých se dovolává a z kterých čerpá. Zde může nastat problém, pokud se člověk snaží získat informace ze států, kde je nižší úroveň svobody tisku a místní novináři mají problém se informovat o rozvojových aktivitách různých dárců (Strange et al. 2013: 19).

Aid data a jejich metodika MBDC kladou důraz na monitorování peněžních toků od počátku až k cílovým objektům a terénní výzkum. Metodologie MBDC jsou

projekty realizované v určité zemi a podporované konkrétními donory. Mezi ně patří vláda, multilaterální instituce, nevládní organizace nebo soukromé nadace (Strange et al. 2013: 20).

Databáze Aid data o čínských financích směřujících do Afriky poskytuje informace o 1673 projektech v 50 přijímacích zemích. Databáze poskytuje informace od roku 2000 do 2011. Přesnější zjištění, jak se čínské finance rozdělily, bylo možné vysledovat u 62 % projektů. Ke zbylým projektům neměly Aid data úplné informace. U 62 % projektů, které Čína financovala byla zjištěná částka 75,4 miliard USD z toho 6,3 miliard USD ročně. Toto číslo zahrnuje všechny finanční toky, které mohou být klasifikovány buď jako oficiální rozvojová pomoc (ODA), či jako OOF (other official flows). 25 % projektů byly ve formě věcných příspěvků, 23 % projektů ve formě dotací, následovány úvěry (21 %), dále volně stojící technická pomoc (8 %), stipendia a další školení (4 %), granty a oddlužení (4 %) (Strange et al. 2013: 24).

4.3 Kritéria pomoci

Jak již bylo zmíněno výše, určit přesný objem čínské pomoci směřující do Afriky není jednoduché a nelze jej definovat. Čína nemá jasná kritéria pro to, jak se podpora vypočítává, nebo přinejmenším žádná veřejná kritéria. Vláda v současné době hledá to, co by mohlo být definováno jako podpora. Čínští učenci vysvětlili, že podpora je volně definována a provádí se v rámci spolupráce jih-jih. Čína nepoužívá jazyk dárců a příjemců, ale spolupráce jih-jih, což je podle učenců odrazem skutečnosti, že v Africe hraje roli rovnocenného partnera a nevidí Afriku jen jako příjemce podpory, ale partnera v rámci win-win spolupráce (Berthelemy 2011: 73). Abychom mohli získat celkový obraz pomoci Africe ze strany Číny, je třeba dát do souvislostí jiné formy spolupráce, kterou Čína provádí. Nicméně ani zde nemůžeme najít přesné výsledky a statistiky.

V únoru 2007 navštívil Čínu Richard Manning, předseda OECD DAC, který vedl debatu o tom, že by bylo dobré srovnat podpory i s jinými donory, kteří poskytují Africe pomoc, ne však čistě kvůli srovnání, ale kvůli měření celkových závazků pomoci, výdajů oproti cílům, které si jednotlivé státy a instituce stanovily. Richard Manning zde vysvětlil relevanci statistik DAC ODA, v neposlední řadě ve

vztahu k mezinárodnímu srovnání a mezinárodnímu uznání jejího úsilí, např. pokud jde o rozvojový cíl tisíciletí (Breslin et al. 2014: 56). Čínský náměstek ministra obchodu uvedl, že zlepšení statistiky a větší transparentnost bude ještě nějakou dobu trvat, a to také s ohledem na spolupráci jih-jih do doby, než bude vytvořen mechanismus pro sdílení informací (Davies 2007: 53).

Za druhé řekl, že by bylo dobré údaje zveřejnit, aby bylo jasné, že to, co bylo slíbeno, bylo též doručeno. Počítá se i s nevládními organizacemi, vědci, zabývajícími se rozvojovou pomocí, právy občanů ze strany příjemce a donora nahlédnout do těchto údajů. Dále argumentoval, že zvýšená transparentnost je v čínském vlastním zájmu, protože při nesdělení pomoci způsobuje zbytečná podezření (Breslin et al. 2014: 58). Čínskou strategií není soustředit se na konkrétní země. Cílem je vyvážený způsob poskytování pomoci, zejména pokud se jedná o pomoc ve formě grantů. Počet příjemců oznámil MOFCOM v roce 2006 a potvrdilo ho 53 afrických států. Je pozoruhodné, že toto číslo přesahuje 48 afrických států, s kterými má Čína navázané diplomatické vztahy, tedy ty, které uznávají politiku jedné Číny – odmítají navazovat spolupráci s Taiwanem – a které jsou členy FOAC (Davies 2007: 57).

4.4 Formy pomoci

Tato kapitola využívá standardizovanou definici oficiální rozvojové pomoci (ODA), dohodnuté v roce 1972 členy DAC. Prostředky musí mít "zvýhodněný charakter" (to znamená, že musí obsahovat nějakou skutečnou dotaci od vlády) a úvěry musí mít grantový prvek alespoň 25 % s pomocí 10% diskontní sazby (Brautigam 2010: 15). Existují i jiné oficiální toky – finanční prostředky pro podniky z dárcovských zemí, které jsou dotované nebo garantované soukromými investicemi. Tyto prostředky jsou označeny jako "jiné oficiální toky" nebo OOF (Strange et al: 2013: 14).

Čína poskytuje pomoc v různých formách, které jsou jakýmsi ekvivalentem k ODA. Tyto formy financují stipendia pro africké studenty (asi 5500 studentů ročně), čínské lékařské týmy, výstavby stadionů, vládní budovy, telekomunikační sítě a další infrastrukturu, týmy technické pomoci v zemědělství a dalších odvětvích,

krátkodobé vzdělávací programy mladých dobrovolníků a material. Mezi tyto formy se tedy řadí: granty, bezúročné a zvýhodněné půjčky (které by se daly zařadit pod ODA), dále potom preferenční exportní úvěry, úvěry na exportních trzích, komerční půjčky od čínských bank. Žádná z těchto se však nedá kvalifikovat jako ODA (Brautigam 2011a: 206).

1. Granty: Jsou ve formě věcného plnění a ne v hotovosti, jsou obvykle věnovány projektům, zaměřené na výstavbu nemocnic, škol, obytných budov, dále na technickou podporu, rozvoj lidských zdrojů (školení osob) a zmírňování následků různých katastrof.
2. Bezúročné úvěry: Tyto půjčky jsou určeny pro již větší projekty, hlavně ty, které pomáhají rozvíjet infrastrukturu. Dluhy odvozené z těchto úvěrů byly zrušeny a přetvořeny do dalších půjček ve formě grantů (Brautigam 2011a: 205)
3. Zvýhodněné půjčky: Pouze větší projekty (minimální velikost 20 milionů Jenů, nebo 2.4 milionu dolarů), které představují značnou použitelnost čínského zboží (minimálně 50 procent) a služeb (to znamená, že jsou zde čínské stavební firmy jako dodavatelé) mohou být financovány pomocí výhodných půjček (Brautigam 2011a: 206). Říká se jim též zvýhodněné úvěry. Byly zavedeny v roce 1995 a jsou poskytované prostřednictvím China Exim Bank. Dělí se na střednědobé a dlouhodobé (Brautigam 2010: 17). Nejdelší doba využití je určena na 20 let, a to jen za předpokladu malého zájmu. Podle čínské Exim Bank je účelem zvýhodněných půjček podpora hospodářského rozvoje a zvýšení životní úrovně v rozvojových zemích, stejně jako zvýšení hospodářské spolupráce mezi rozvojovými zeměmi a Čínou. Dlužníkem se stává obvykle vláda státu, který si půjčuje (Hubbard 2007: 5). Kritéria zahrnují, že daný projekt by měl vytvořit příznivou ekonomickou návratnost (nejasné pro koho) a měl by mít dobré sociální benefity. Tato půjčka se používá především k nákupu mechanických a elektronických výrobků, kompletních sad vybavení, high-tech produktů, službám a materiálům poskytnutým z Číny (Brautigam 2009: 114). Podpora je tedy vázaná.

Hlavními sektory projektu jsou infrastruktura, průmysl a sociální péče, forma této pomoci ze strany Číny je nejvíce známá. Například v roce 2005 směřovaly zvýhodněné půjčky především do dopravy a telekomunikačního sektoru. Podle Státní rady poskytla do roku 2009 Čína téměř jistě přibližně 10,8 mld. dolarů ve zvýhodněných půjčkách a to 76 zemím, podporovala 325 projektů, z nichž 142 bylo dokončeno. Procento pomoci určené pro Afriku není dáno, ale zpráva poskytla informace o odvětvích. 61 % odešlo do hospodářství, infrastruktury a průmyslu, 16 procent do energie a zbytek do rozvoje zdrojů (Brautigam 2011a: 206).

4. Čína také vede jiné oficiální fondy pod názvem OOF (Other official flows), které nesplňují požadavky na oficiální rozvojovou pomoc. Mezi tyto fondy patří například úvěry kupujících, oficiální půjčky za komerčních podmínek (Strange et al. 2013: 16).

China Exim bank nabízí krátkodobé úvěry pro čínské vývozce, aby jim pomohla financovat zahraniční prodeje, a nabízí dlouhodobější úvěry pro zahraniční zákazníky na pomoc při vývozu čínského zboží a služeb. Kredity jsou nabízeny za zvýhodněné ceny, obvykle s pevnou úrokovou sazbou 2, nebo 3 %. Jako exportní úvěry nejsou tyto půjčky považovány za ODA (Berthelemy 2011: 11).

Dalším OOF prostředkem jsou oficiální půjčky tržní úrokové sazby. CDB rovněž nabízí politické úvěry za konkurenceschopné ceny. Tradičně je CDB provozuje především v Číně, ale v posledních letech začala expandovat do zámoří (Asia v roce 2007, CDB oznámila, že financovala 30 projektů v Africe, tedy celkem 1 mld. dolarů). Dále čínská zpravodajská agentura Xinhua oznámila, že od září 2010 Čína zafinancovala 10 miliard na projekty v Africe a vyplatila 5,6 miliardy na financování 35 projektů pro více než 30 afrických států (Strange et al. 2013: 15).

5. Oddlužení: V souvislosti s bezúročnými půjčkami, které jsou často odepsané, se oddlužení ze strany MOFCOM zvýšilo. Není jasné, zda Čína zahrnuje oddlužení jako pomoc, protože nám není známý roční rozpočet.

Čínská vláda oznámila tři balíčky odpuštění dluhu: První balíček byl ohlášen na summitu FOCAC v roce 2000, který byl určen v hodnotě 10,9 miliard Jenů (přibližně 1,38 miliard dolarů) pro 31 afrických zemí (Focac 2000). Druhý balíček byl vyhlášen prezidentem Chu Ťin-tchao na setkání OSN v záležitosti financování rozvoje v roce 2005, který sestával ze závazku dále rozšiřovat programy podpory pro vysoce zadlužené chudé země (HIPC) a nejméně rozvinuté země. Prostřednictvím bilaterálních kanálů měly být odepsány nebo odpuštěny dluhy během příštích dvou let všem africkým zemím, které mají diplomatické vztahy s Čínou (China-un 2005).

Třetí podobný slib byl dán na summitu FOCAC v roce 2006 a zahrnoval zrušení všech bezúročných vládních úvěrů, které končily na konci roku 2005 (Focac 2006). První slib byl proveden 17. dubna 2007 pro další dva sliby však nebyly poskytnuty žádné informace ani statistika.

Podíl těchto tří pomoci ve formě grantů, zvýhodněných a bezúročných půjček se liší podle požadavků jednotlivých zemí. Kritéria výběru jsou také založena na ukazateli úrovně ekonomického a sociálního rozvoje podle Světové banky (Schiere et al. 2011: 79).

Čína poskytuje převážně bezúročné úvěry, a to pro státy silně zadlužené a nejméně rozvinuté. Zvýhodněné půjčky jsou podle některých zdrojů nejběžnější formou finanční podpory africkým zemím, přičemž dotace jsou stále méně využívané. Další hrubý odhad je to, že polovina z celkové čínské pomoci, a to nejen do Afriky, má podobu grantů a polovina je ve formě půjček. Tento odhad ale není snadné ověřit (Brautigam 2010: 33).

4.5 Projekty

Čínská pomoc Africe je hlavně založena na formě projektů. Čína opět neposkytuje rozpočet ani program. Tyto projekty jsou téměř vždy v rámci většího sjednaného balíčku, který zahrnuje i jiné druhy spolupráce s přijímatelskou zemí.

Existují zde 3 typy projektů. Prvním z nich je takový projekt, kde Čína poskytuje všechny komponenty od začátku až do konce projektu. Tomuto projektu se

říká klíčový projekt. Dalším typem je projekt, kde Čína poskytne část materiálů a zbytek je ve formě technologické spolupráce. Posledním typem jsou školící projekty, kde Čína poskytuje lidské zdroje, tj. týmy lékařů a dobrovolníků (Davies 2007: 55).

Čína vytvořila s Afrikou projekty týkající se infrastruktury, vybudovala 38 nemocnic a vyslala 16 tisíc členů lékařského personálu. Upřednostňuje projekty zaměřené na výstavbu infrastruktury a sociální pomoci, jako jsou nemocnice, dále projekty v zemědělství a konečně výstavbu sportovních stadionů a vládních institucí. Předseda čínské Exim Bank uvedl, že do konce roku 2006 banka financovala 280 projektů ve 37 afrických zemích v oblastech telekomunikace a zemědělství. Stavěla mosty, silnice, přístavy, železnice, školy, nemocnice a poskytovala dodávky vody (Brautigam 2010: 167).

Je obtížné získat souhrnné informace o projektech, a to který patří k jaké zemi a v jakých formách je prováděn. MOFCOM každým rokem vydává tzv. obchodní ročenku (CCY), kde můžeme najít několik stránek o pomoci směřující do zahraničí se seznamem podepsaných smluv, pro jaké země je pomoc určena, různých vzdělávacích kurzů atd. Podle ročenky v roce 2005 poskytla Čína různé finanční pomoci ve 171 dávkách, zahrnujících 26 kompletních projektů, 36 projektů technické spolupráce a 9 projektů, které využily zvýhodněné půjčky (MOFCOM 2014). Tato ročenka však podává jen některé informace, a tak lze celkový pohled na rozvojovou pomoc, kterou Čína poskytuje, získat z různých prohlášení, zpráv pomoci mezinárodních, čínských a afrických sdělovacích prostředků.

5 Partnerské země

Čínskou strategií není soustředit se na konkrétní země, cílem je vyvážený způsob poskytování pomoci, zejména pokud se jedná o pomoc ve formě grantů. Počet příjemců oznámil MOFCOM v roce 2006 a potvrdilo ho 53 afrických států. Je pozoruhodné, že toto číslo přesahuje 48 afrických států, s kterými má Čína navázané diplomatické vztahy, tedy ty, které uznávají politiku jedné Číny – odmítají navazovat spolupráci s Taiwanem – a které jsou členy FOCAC (Davies 2007: 56).

Nedostatek transparentnosti ztěžuje přiblížit, jaké státy jsou pro Čínu prioritní a na jakém základě. Informace je pravděpodobně jednodušší získat při pohledu na statistiky jednotlivých afrických zemí. Když byli požádáni čínští odborníci, aby jmenovali největší příjemce pomoci, byla zmíněna Angola, Súdán, Tanzanie, Zambie a Etiopie. Mnoho se diskutovalo o Tanzánii, která od roku 1960 přijala pomoc ve výši 2 miliard dolarů. Dále o Angole, která představuje zdroj dovozu ropy. Čína prý předstihla Portugalsko, Rusko a Brazílii, kteří byli hlavní donoři v tomto státě. V rozhovorech téměř všichni Číňané hovořili o Tanzánijsko -zambijské železnici. Jde o projekt vybudovaný v letech 1970 až 1976, na který poskytuje Čína stále pomoc k jeho zlepšení. 1860 kilometrů dlouhá dráha byl jeden z největších projektů zahraniční pomoci Číny, kterou podnikla a je financován v rámci bezúročných půjček ve výši přibližně 500 milionů dolarů (Davies 2007: 57).

6 Případová studie – Angola

Angola, jakožto i jiné africké státy prošla obdobím kolonizace a občanskými válkami, které tuto zemi poznamenaly a poničily. Situace se ustálila v roce 2002, kdy opoziční strany vyhlásily mír. Angola je stát bohatý na nerostné suroviny, především ropu, která je převážena hlavně do Číny. Díky této výhodě její ekonomika rychle stoupá a stává se jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v Africe (Člověk v tísní 2013).

Při obnově této krajiny sehrál významnou roli Mezinárodní měnový fond a jeho finanční pomoc. Čína se však stala pro Angolu zajímavější tím, že jí nabídla pomoc, která nebyla podmíněná politicky. Nabídla jí 2 mld. USD výměnou za to, že 70 % stavebních projektů případně čínským společností. Angola s návrhem souhlasila a v současnosti vyváží do Číny ¼ své roční produkce ropy (Fürst et al. 2011: 75).

6.1 Historie Čínsko-angolských vztahů

Čínsko-angolské vztahy se dělí do tří fází. První fáze byla před navázáním diplomatických vazeb (1975-1983). Tato fáze by se dala označit jako traumatické období, ale postupně se vyvíjela směrem k uznání a sbližování v rámci další fáze. Druhá fáze se datuje od roku 1983 až po konec občanské války. Třetí fáze se datuje od konce občanské války až doposud.

Vezmeme-li v úvahu, že politické režimy v obou zemích zůstaly konstantní po celá desetiletí, což je ještě umocněno skutečností, že Angola byla pod vládou prezidenta José Eduarda dos Santose 30 let, je nutné mít k dispozici historické souvislosti o tom, jak se vztahy mezi Čínou a Angolou vyvíjely v průběhu času, aby bylo možno plně pochopit měnící se vlastnost čínsko-angolských vztahů.

Vazby Pekingů s Movimento para Libertação de Angola (MPLA)⁹ nebyly vždy dobré. Čínská angažovanost v osvobozené válce v roce 1960 až 1970 byla velmi sporná. Peking, který nejprve podporoval MPLA, se v roce 1963 přidal na stranu Nacional para Libertação de Angola (FNLA) (Alves 2010: 5).

---

⁹ Strana u moci v Angole od vyhlášení nezávislosti v roce 1975.

Čínské vztahy s FNLA byly napjaté tím, že čínští delegáti nesměli do Demokratické republiky Kongo (zvané v té době Zaire), kde bylo hnutí založeno. V roce 1964 se Čína opět přiklonila na jinou stranu a začala podporovat União Nacional para a Independência Total de Angola (UNITA) – povstalecké skupiny odtržené od FNLA.¹⁰ Nicméně na začátku roku 1970 Čína znovu opustila skupinu UNITA a začala podporovat MPLA a později FNLA (Alves 2010: 6).

V roce 1975 došlo k vyhlášení angolské nezávislosti a spustila se v zemi občanská válka. V návaznosti na postupné zlepšování čínsko-sovětských vztahů v roce 1980 pokračovala podpora MPLA a 12. ledna 1983 byly oficiálně navázány diplomatické styky (Corkin 2011: 170). Zahájení čínské politiky "Going Out" se shodovalo s koncem občanské války v Angole v roce 2002, a připravilo tak půdu pro expanzi sino-angolských ekonomických vztahů v následujících letech (Tembe 2013: 66). V této nové fázi byly oboustranné vztahy označeny za období neuvěřitelně rychlých politických a ekonomických výměn, jak bylo potvrzeno častými státními návštěvami, četnými delegacemi z čínské bankovní instituce a rychle se rozvíjejícími obchodními toky.

6.2 Příliv čínských investic

Zhodnotit jaký celkový objem čínských investic proudí do Angoly je velmi složité, neboť stále chybí transparentnost a nejsou k dispozici přesná data. Problém je též v tom, že čínské FDI¹¹ je podhodnocené a spojované s dalšími dlouhodobými půjčkami, úvěry a granty.

Čína vytvořila pro Angolu nový systém financování a nazvala jej Angola Mode, čímž se celá situace stala komplikovanější, neboť není možné rozlišit mezi skutečnými FDI a bilaterální pomocí (Tembe 2013: 67).

Největší přímé investice v Angole jsou soustředěny v průzkumu a těžbě ropy. Angola snížila rizika investic a zajišťuje stabilitu pro investory. Angolská vláda také povzbudila rozvoj soukromého sektoru přes nový investiční zákon, který zajišťuje rovné zacházení pro zahraniční a angolské firmy a dále nový obchodní zákoník.

---

¹⁰ Její vůdce, Jonas Savimbi, prodělal vojenský výcvik v Číně v roce 1964 a 1965. Na rozdíl od MPLA a FNLA, UNITA hledaly podporu z domácích zdrojů a začaly stavět vnitřní základny.

¹¹ Foreign direct investment – přímé zahraniční investice.

Kromě toho angolská vláda prostřednictvím Národní agentury pro soukromé investice (ANIP) aktivně podporuje soukromé investice do Angoly (Hon et al. 2010: 22). Od prosince roku 2007 bylo u ANIP registrováno 51 čínských firem. Více než 50 procent z těchto firem bylo činných ve výstavbě; jiné jsou zapojeny do prodeje potravinářských výrobků, minerálních vod, stáčení a dalších průmyslových odvětví. V letech 2005 až 2007 bylo schváleno 50 projektů v hodnotě 73,6 milionů USD. Tyto projekty schválila ANIP a byly poskytovány skrze čínské společnosti (Campos et al. 2007: 14).

Čínské přímé zahraniční investice do Angoly budou stále narůstat, v příštích několika letech budou oběma zeměmi podepsány nové dohody o spolupráci. Angola se snaží přilákat potenciální investory, poskytovat důvěryhodnou právní ochranu a stabilitu jejich investic. Mezinárodní veletrh v roce 2007 v Luandě přilákal mnoho účastníků z Číny, kteří prokázali velký zájem o investování v Angole. Za období 2006-2007 se počet čínských podnikatelů žádajících o víza do Angoly zvýšil o 30 % (Campos et al. 2007: 14).

Další část čínských investic v Angole je vyhrazena pro investiční projekty do infrastruktury, telekomunikací a agro-podniků v rámci národního rekonstrukčního programu angolské vlády. První finanční toky na infrastrukturu proudily do Angoly v roce 2002, a to skrze China Exim bank (Campos et al. 2007: 5). Po roce 2000, kdy bylo založeno FOCAC začal objem čínských investic posílaných do Afriky strmě narůstat.

Čínské ministerstvo obchodu vydalo v roce 2010 dokument zvaný Statistický bulletin poskytnutých čínských přímých zahraničních investic, podle kterého například v roce 2010 dosáhlo FDI částky 770 tisíc dolarů (MOFCOM 2010) (Müllerová 2013: 38).

Velikost hospodářského dopadu skrze FDI byla značná. Vždy se jednalo o úvěry podmíněné prodejem ropy, a to se závazkem, že 70 % projektů připadne čínským firmám. Od roku 2002 do 2006 stoupal angolský vývoz ropy od 1 milionu až po 6 milionů USD. V roce 2007 činil celkový objem peněz 15,3 milionů USD. V roce 2010 dosáhla hodnota čínsko-angolských výměn 22 milionů USD. V roce 2013

představoval angolský vývoz do Číny téměř 50 % z celkového počtu angolského vývozu zboží (Murgui 2014: 4).

Masivní příliv investic spolu s růstem v ropném sektoru a otevřeností trhu zvýšil angolský HDP, který zažil neustálý růst od roku 2004 do roku 2008. Od roku 2004 do 2013 se zvýšil o 10,72 %. Kromě toho je pozitivní hospodářský výkon konstantní až do současnosti. Je to většinou díky zvýšení produkce ropy z nových ropných polí, ale také díky vzestupu cen ropy (Murgui 2014: 5).

Je mnoho různých odhadů, či statistik o celkovém objemu investic, které proudí do Angoly. Je těžké určit přesný objem, ale z výše uvedených čísel se dá potvrdit, že Čína svou úlohu v investicích plní, protože její vlastní růst byl poháněn právě přílivem zahraničních investic a tak razí stejnou cestu i v Angole.

6.3 *Inovace, technologie, znalosti*

Čína poskytuje Angole pomoc napříč různými odvětvími, jako je lékařská péče, vzdělání, zemědělství, rybolov, bydlení, sportovní zařízení, dopravní infrastruktura a vývoj lidských zdrojů. Není to zcela kompletní výčet pomoci, ale ilustruje typ podpory a nabízí základ pro analýzu.

Od konce války byla angolská vláda pevně přesvědčena, že je třeba obnovit zdravotnická zařízení v zemi, péči a systém zdravotnictví, které jsou významnými faktory v oblasti výroby a produktivity lidského kapitálu země. Průměrná délka života v Angole se pohybuje kolem 38 let. Jedním z důvodů je, že 47 % obyvatelstva nemá přístup k pitné vodě. Obyvatele trápí nemoci, jako je tyfus, malárie, HIV a spavá nemoc. Malárie zde zabije průměrně 14 tisíc lidí za rok (Kiala 2010: 4).

Čínská vláda přislíbila podporu v oblasti lékařské péče a zlepšování angolského systému zdravotnictví. Jménem ministerstva zdravotnictví začaly čínské podniky modernizovat zdravotnická zařízení. V průběhu období 2006 až 2008 se čínská společnost Sinohydro pustila do projektu renovování čtyř regionálních nemocnic v celé zemi, a to ve městech Benguela, Huambo Lubango a Malange (Kiala 2010: 5).

Sinohydro též iniciovalo pořízení 86 sanitek pro angolské ministerstvo zdravotnictví, což bylo financováno čínskou Exim bankou ve výši 4.380.000 USD.

Čína též financovala výstavbu Centrální nemocnice v Luandě v Kilamba Kiaxi, která byla otevřena v únoru 2006. Stavba trvala 15 měsíců a stála 8.000.000 USD. Dnes nemocnice pojme 100 pacientů a má antimalarické centrum (Anshan 2011: 15).

Nicméně bez ohledu na zvýšení počtu zdravotnických zařízení je v zemi katastrofální nedostatek lékařů. V drtivé většině zařízení pracují pouze zdravotní sestry a technický personál, proto většina pacientů musí dostávat léčbu v zahraničí. V roce 2008 podepsaly Angola a Čína dohodu týkající se vyslání čínských lékařů. Dohoda však byla odložena v důsledku nedostatku vhodného bydlení pro ně. Od té doby bylo vystavěno 20 domů poblíž Luandy a země přijala v průběhu roku 2009 18 čínských lékařů. Číňané poskytují nové léčebné postupy v urologii, akupunkturu a kardiologii (Kiala 2009: 6).

Angolská vláda je odhodlána obnovit i svůj systém vzdělávání veřejnosti. Po skončení války dominovaly v zemi soukromé školy, které však poskytovaly malou jistotu kvalitního vzdělání. Čínské společnosti se výrazně věnují obnově a výstavbě vzdělávacích zařízení v Angole, z nichž mnohá jsou také financována prostřednictvím zvýhodněných půjček poskytnutých čínskou vládou. Tato oblast spolupráce je řízena angolským ministerstvem školství (allAfrica 2014). V roce 2005 Golden Nest Angola Lda¹² získala finanční prostředky na vybudování 11 škol. Čtyři školy byly vybudovány v okrese Luandy, dále šest vysokých škol v oboru věda a technologie. Golden Nest utratila 19.950.000 USD za renovaci Vysoké školy zemědělské v Malange, která byla slavnostně otevřena prezidentem dos Santosem v červenci v roce 2007 (Hon et al. 2010: 36).

Téhož roku získala společnost druhé kolo financování na vybudování pěti technických ústavů a čtyř středních škol v Bengo, Benguela a Luandě, které byly slavnostně otevřeny prezidentem dos Santosem v červenci roku 2007 (Hon et al. 2010: 38).

Čínsko-angolská spolupráce v oblasti vzdělávání znamená také vyšší vzdělání, a to prostřednictvím sponzorovaných stipendií ze strany čínské vlády. Angolské stipendijní programy jsou řízeny Národním institutem pro stipendia (Instituto Nacional de Bolsas de Estudo, INABE). Angolští studenti dávají přednost studiu

---

¹² Golden Nest Angola Lda je čínská společnost, která působí v Angole od roku 2001.

v Evropě, Spojených státech, Brazílii a Jižní Africe. Nicméně podle INABE roste i zájem o studium v Číně. Počet stipendií udělených v Číně je průměrně šest ročně (Kiala 2009: 7). Což je téměř zanedbatelné číslo.

Čína se snaží pomáhat i v zemědělském odvětví a rybolovu. V roce 2008 přispěl angolský zemědělský sektor do ekonomiky 10 miliardami USD, což je pouhých 9,2 % HDP. I když je produkce nízká, snaží se Angola zvýšit plány a dosáhnout potravinové soběstačnosti. V srpnu 2004 podepsaly Čína a Angola smlouvu o šestiměsíčním zadávání veřejných zakázek v hodnotě 22.360.000 USD. Tyto částky byly určeny na zemědělskou techniku a stroje. Objednané zboží bylo distribuováno do ústavu pro zemědělský rozvoj (IDA) a Národní společnosti pro zemědělskou mechanizaci (MECANAGRO) (Hon et al. 2010: 19). Smlouva na další zakázky byla podepsána v březnu 2005, a to v hodnotě 32 milionů USD a suma byla použita na další zásoby pro MECANAGRO (Hon et al. 2010: 20).

V roce 2005 začala Sinohydro stavět zavlažovací systémy, skrze Čínskou Exim banku zde bylo uvolněno 54 milionů USD, později dalších 5 milionů. Byly vybudovány vodní přehrady v Gangelas a zavlažovací kanál v Chibia, které se nachází asi 20 kilometrů jižně od Lubango v provincii Huila. Chibia je kanál, který se rozkládá na ploše 1400 hektarů orné půdy a má vodní nádrže o objemu 3,5 milionu metrů krychlových vody. Chibia obec je malá zemědělská komunita, která má pouhých 133 tisíc obyvatel s 60 zemědělskými svazy a družstvy (Kiala 2009: 8).

Čínský závazek napomáhá rozvoji zemědělství v Africe prostřednictvím více jak 200 programů, které působí v odvětví od roku 1960 a mezi něž patří vysílání čínských zemědělských odborníků, zemědělsko-technologické programy a výstavba předváděcích center. Čínská podpora rovněž zasahuje do rybolovu a spolupracuje s Angolským ministerstvem rybolovu (Hon et al. 2010: 21). Toto ministerstvo má za úkol obnovit rybářskou flotilu skrze fond pro rybolov a zemědělství (FADEPA). Cílem je distribuovat nástroje do provincií Bengo, Benguela, Cabinda, Luanda, Kwanza Sul a Zairu. V únoru 2009 obdržela FADEPA 440 plavidel, z nichž Čína poskytla 250 (Kiala 2009: 9).

Čína se dále podílí na výstavbě sportovních zařízení, bytů a infrastruktury. Během občanské války došlo k velké urbanizaci a hlavní město Luanda, které bylo

postaveno původně pro 500 tisíc lidí je momentálně domovem pro více než 5 milionů obyvatel (Davies 2009: 7). V roce 2009 zahájila Angola urbanizační program, který má pomoci k decentralizaci. Několik dní po spuštění programu vedl ministr veřejných prací Higino Carneiro delegaci do Číny, aby posílil bilaterální spolupráci.

Čínské společnosti se podílejí na výstavbě nových sportovních zařízení, jmenovitě renomovaných fotbalových stadionů, škol, klinik a kancelářských budov (Kiala 2009: 9).

Čína uzavřela s Angolou projekt nazvaný Ango-Ferro. Zahrnuje rehabilitaci 3 100 km dlouhé železnice, rozšíření o 8 000 km, 36 mostů, 100 stanic a 150 nových rozvodů (Hon et al. 2010: 29).

Co se týče spolupráce v oblasti rozvoje lidských zdrojů a předávání znalostí dochází v Číně ke školení v podobě workshopů, výcvikových programů, přednášek. Programy jsou dostupné v různých oblastech, jako jsou informační technologie, zemědělství, lékařská botanika, distanční vzdělávání, odborné vzdělávání, mateřské vzdělání, vojenská správa, žurnalistika, kultura a cestovní ruch (Hon et al. 2010: 35). V dubnu 2007 vyslala čínská vláda do Angoly delegaci pro vyjednávání příležitostí pro rozvoj lidských zdrojů. Delegace se setkala s 15 angolskými klíčovými ministry. V návaznosti na návštěvu odjelo do Číny zhruba 200 angolských úředníků a odborníků, kteří v průběhu let 2007 a 2008 absolvovali školení, a to především v zemědělství a průmyslu. Dochází však i ke kritice, a to zvláště ve stavebním sektoru, kdy počet čínských dělníků omezuje rozvoj dovedností Angolanů. Ti, kteří jsou schopni vstoupit do zaměstnání, vykonávají opět jen podřadné práce (Kiala 2009: 11).

6.4 Čínské společnosti v Angole

Chování čínských firem je často diskutované a mnohokrát kritizované téma. Číně je vyčítáno, že ve společnostech zaměstnávají převážně své pracovníky, dovážejí svůj materiál a nedávají příležitost místnímu obyvatelstvu, aby si mohlo rozšířit své znalosti. Chybí zde transfer znalostí. Číňané se brání tím, že v Angole stále chybí dostatek kvalifikovaných pracovníků, proto dávají přednost svým vlastním (Corkin 2011: 5).

Velké čínské státní podniky spoléhají na vládní přehledné financování a dávají přednost použití sítí známých zakázek (často jejich vlastních dceřiných společností) v jednotlivých čínských provinciích. Do Angoly vstoupily čínské společnosti prostřednictvím úvěrové linky čínské Exim Bank a jako takové mají zaručenou smlouvu a požadavky na zadávání veřejných zakázek (Corkin 2011: 6). Tento izolacionismus, který je nyní považován za charakteristický pro čínské společnosti, dal vzniknout nepříznivé pověsti mezi Angolany.

V důsledku toho vznikl pocit, že se čínské společnosti nesnaží dostatečně spolupracovat s místními dodavateli a poskytovateli služeb, i přesto, že se potvrdily obtíže při hledání vhodných místních partnerů. Náklady na import všech požadovaných materiálů a práce jsou stále dražším procesem. Několik čínských politiků již uznalo teoretické výhody, které vyplývají z využití místních pracovních sil s ohledem na náklady na import čínských dělníků (letecká doprava, víza, ubytování) a připouští, že místní pracovní síla by byla řešením ušetřením těchto nákladů, jakož i stoupajícího pracovního napětí (Corkin 2011: 7).

Problematické zaměstnávání angolských obyvatel se věnuje také Deborah Brautigam ve své knize *The Dragon's gift*. Ve své knize uvádí, že díky nízké gramotnosti a kvalifikaci angolských obyvatel se nedá tato problematika posoudit zcela jednoznačně. Brautigam provedla srovnání průměrného počtu Číňanů, kteří se účastní na výstavbě v Angole s počtem Angolanů. Závěr byl, že v roce 2010 se na 19 infrastrukturních projektech zúčastnilo 54 ku 46 pracovníkům ve prospěch Angolanů. Nicméně v roce 2011 se díky čínské stavební společnosti Citic uskutečnil velký stavební projekt s názvem *The Kilumba Kiaxi*, kde Čína nechala pracovat deset tisíc čínských pracovníků. Z angolského obyvatelstva zapojila polovinu lidí, tedy jen pět tisíc (Brautigam 2009: 153).

Několik čínských firem, které čelí obtížím dovážet materiály do Angoly, začalo zakládat továrny na místě. Podle společnosti Golden Nest International je v Angole pět samostatných továren, které produkují ocel, betonové tvárnice, barvy a další. Například čínské továrny na cihly by měly nahradit ty angolské, v důsledku toho jsou angolští pracovníci nájímáni jen v případech nouze. Podle Lucy Corkins a její práce o chování čínských firem v Angole, kde uvedla i názory respondentů,

začínají čínské společnosti soupeřit s místními obyvateli. Jeden z respondentů uvedl, že pokud se čínské společnosti nebudou snažit Angolany více začlenit, bude země tratit a může dojít ke krizi. Mohlo by to ohrozit dlouhodobý rozvoj, udržitelnost, ale i zisk čínských společností (Corkin 2011: 7).

Dalším problémem je kvalita. Zde se ptali respondentů, co si myslí o kvalitě staveb provedených čínskými společnostmi. Mnoho z nich vyjádřilo obavy. Jako příklad lze uvést ústřední nemocnici v Luandě, postavenou jako dárek angolské vládě od čínské vlády. Stavba byla dokončena v roce 2005. V roce 2010 museli budovu evakuovat ze strachu, že se zhroutí. Stavba byla postavena na zemi, která vykazovala vysoký obsah vody, což může způsobit zhroucení celé konstrukce (Corkin 2011: 9). Mnoho respondentů má pocit, že Čína dává více přednost vzájemným vztahům a rychlému vývoji, než bezpečnosti.

V tomto bodě je velmi těžké zhodnotit, zda Čína svou úlohu plní. Rozhodně poskytuje pomoc v různých sektorech, ať už zdravotním, vzdělávacím, či zemědělském atd. Investuje mnoho peněz a pomáhá budovat infrastrukturu, budovy, snaží se zlepšovat úroveň znalostí a kvalifikace díky různým projektům a přednáškám, snaží se zlepšit životní úroveň. Na druhé straně však můžeme zhodnotit chování čínských firem a jejich postoj k místnímu obyvatelstvu. Dle Pekingského konsensu by měla ČLR poskytovat pomoc v oblasti vzdělání, a tím i zapojit místní obyvatele do projektů čínských firem. Měla by dát možnost místnímu obyvatelstvu a místním firmám. Dovážení vlastních materiálů a pracovníků nevrhá na Čínu dobré světlo a ani to, že jsou některé stavby postaveny nekvalitně. Nedá se tedy říct, že by zde Čína dělala pouze chyby a nedodržovala to, co slíbila, ale její chování není jen nezištné. Zvláště chování čínských firem, které způsobuje, že Čína neposkytuje znalosti a možnosti se zapojit, by mohlo ohrozit i dlouhodobý rozvoj země. Toto kritérium Čína nesplňuje tak, jak bylo v Pekingském konsensu stanoveno.

6.5 Vyrovnaný a udržitelný růst

Navzdory 27leté občanské válce se stala Angola jedním z nejbohatších států subsaharské Afriky. Angolské doly jsou pátým největším zdrojem diamantů na světě. Ropné vrty produkují 1,9 milionů barelů za den. V současných trendech by mohla

překonat Nigérii a stát se největším africkým producentem. Angola má velký zemědělský potenciál, silnice a domy, které byly zničeny během války, se přestavují. Vyrostly zde nové nemocnice a školy. I přes hospodářský růst je Angola stále jednou ze zemí s největší příjmovou nerovností na světě.

Podle Giniho koeficientu¹³ zaujala v roce 2000 Angola sedmé místo ze 153 hodnocených zemí s nejvyšším koeficientem a hodnotou 51,96. V roce 2007 se číslo zvýšilo na 58,6 a bylo nejvyšší ze všech dotazovaných států (Vines et al. 2011: 10). V roce 2013 se hodnota koeficientu posunula na 42,7 (Human development reports 2013). Průměrná délka školní docházky jsou 4 roky, délka života 48,1 let. 22 % dětí se nedožije více než 5 let. Životní úroveň je nízká, 42 % obyvatel má špatný přístup k pitné vodě, 60 % chybí kanalizace (Vines et al. 2011: 11). Hlavním ze sociálních problémů a důsledkem nerovnosti je poměrně vysoká urbanizace v zemi. 60 až 70 % obyvatel žije ve městech. Hlavní příčinou byla občanská válka, během které se lidé přesouvali do měst, a to též kvůli lepší životní úrovni a práci. Multidimenzionální koeficient chudoby (Multidimensional Poverty Index; součást HDI) uvádí ve zprávě z roku 2011, že v hlavním městě Luandě žije 33,9 % lidí, kteří jsou ohroženi chudobou, nejvíce jich však žije na venkově a to okolo 64,9 %. (OPHI Country Briefing 2011).

Dalším problémem je vysoká korupce v zemi. Angola je hodnocena jako 25. nejkorumpovanější země na světě. Přes reformy realizované v roce 2010 je s ohledem na příjmy a transparentnost rozpočtu celkový právní a institucionální protikorupční rámec nadále velmi nedostatečný a nedostatečně rozvinutý, chybí finanční zdroje a technické znalosti. V této oblasti Čína selhala, neupravila půjčku určenou pro dobré řízení země. Stále postrádá schopnost snížit korupci a podporovat efektivní řízení rozpočtu. Angola nadále čelí velkým výzvám, jako je slabá správa země a korupce na všech úrovních společnosti (Murgui 2014: 7).

Jeden z problémů bránících Angole v udržitelném vývoji je úpadek angolské výroby kvůli vstupu levných čínských výrobků na trh. V roce 2009 představoval HDP 6,07 % z přidané hodnoty. V roce 2010 poklesl na 5,79 % (Murgui 2014: 8).

---

¹³ Giniho koeficient je standardní ekonomické měřítko příjmové nerovnosti, založený na Lorenzově křivce. Společnost, která má skóre 0,0 na stupnici Gini, má dokonalou rovnost v rozdělování příjmů, ta, která má 100, je nerovnoměrná. Čím vyšší číslo je, tím větší je v daném státě nerovnost.

Odvětví jako jsou oblečení a nábytek byla vyhnána z trhu vzhledem k nerovné technologické infrastruktuře. Čína též podporuje slábnutí diverzifikace vývozu. V roce 2010 reprezentovala angolská ropa 97,5 % vývozu, zbylá 2 % tvořily diamanty a 0,5 % plyn a káva. Obchod s Čínou představuje 43,1 % angolského exportu, Angola se tedy specializuje na suroviny (Murgui 2014: 9). Z toho vyplývá vysoká zranitelnost vůči cenám komodit a vnější šoky. Nedochozí ke spravedlivému rozdělení bohatství. Ropa obohacuje menšinu, zatímco většina obyvatelstva pracující v zemědělském sektoru upadá do chudoby.

Důkazy potvrzují, že dopad čínských přímých zahraničních investic (FDI) na angolském rozvoji je omezený, ne-li pochybný. I když FDI přinesly pozitivní účinky, jako je rychlá přestavba infrastruktury, hospodářský růst a otevřenost trhu, není zde podporován udržitelný socioekonomický rozvoj.

1. Obytné domy postavené čínskými podniky byly obecně nízké kvality a přinesly problémy pro jejich obyvatelnost. Navíc, mnoho z čínských projektů se nepřizpůsobuje potřebám místního obyvatelstva a rovněž vyloučilo angolskou pracovní sílu.
2. Čínské FDI snížily možnost tvorby kapitálu a vytváření pracovních míst mezi angolskou populací, která trpí vysokou mírou nezaměstnanosti. Výsledkem je, že míra nezaměstnanosti představuje 25 %, a ačkoli mírně klesá, zůstává velkou výzvou pro snižování chudoby.
3. Vstup levných čínských výrobků na angolský trh poškodil angolský výrobní sektor.
4. Angolský současný vývoj není dlouhodobě životaschopný, a to pokud se bude vývoz soustřeďovat z velké části jen na vývoz ropy do Číny. To je hlavním omezením pro udržitelný vývoj. Z těchto bodů vyplývá, že se Číně toto kritérium nedaří plnit.

6.6 Právo na sebeurčení, nepodmíněnost čínské pomoci a rovnost ve vzájemných vztazích

V otázce rozvojové pomoci se Čína jasně vymezila proti Washingtonskému konsensu. Svůj přístup k rozvojovým zemím uvádí jako rovný. Jedním ze základních

opěrných bodů, jak již bylo zmíněno v kapitole o zásadách, je Osm zásad pro poskytování hospodářské a technické pomoci cizím zemím z ledna 1964. První zásada uvádí, že Čína při poskytování pomoci jiným zemím dodržuje zásady rovnosti a vzájemného prospěchu. Ve druhé se píše, že Čína dodržuje svrchovanost země příjemce a nikdy si neklade žádné podmínky ani privilegia.

Společná komunikace o navázání diplomatických vztahů ČLR a Angoly deklaruje politiku jedné Číny, tedy, že Taiwan je součástí ČLR a Čína je jedinou legální vládou zastupující čínský lid. Čína toto proklamovala na základě dokumentu z roku 2000 nazvaném princip jedné Číny a otázka Taiwanu (The One-China Principle and the Taiwan Issue). Princip jedné Číny je politickým základem pro ustavení a rozvoj čínských vztahů s africkými zeměmi a regionálními organizacemi. Téměř většina afrických zemí dodržuje princip jedné Číny, podporuje snahu Číny o sjednocení a odmítá oficiální vztahy a kontakty s Taiwanem (TDP 2000). Čínská pomoc africkým státům a tedy i Angole je podmíněná tím, že se zřeknou jakéhokoliv navázání vztahů s Taiwanem. Důležité je však zmínit, že Čína nikdy nebude zasahovat do vnitřních záležitostí států a bude dbát vždy na suverenitu daného státu.

Tato politika však přehlíží negativní externality, které plynou z jejich investičních výdajů. Čína odmítla využít svou ekonomickou a diplomatickou sílu jako prostředek proti vládám, které se dopouštějí hrubého porušování lidských práv nebo korupčních praktik. Stejně tak je tomu i v Angole. Angola patří mezi státy notoricky známé korupcí, neefektivností a přetrvávající chudobou. Human Rights watch (HRW)¹⁴ uvedla, že během pěti let bylo z angolského účtu odčerpáno 4,2 miliard USD, které pocházely z prodeje ropy. Tento údaj představuje 10 % HDP v zemi, kde většina lidí žije za méně než dva dolary na den. Z tohoto důvodu přijal MMF v roce 2004 opatření ke zvýšení transparentnosti půjček poskytnutých Angole. Vládnoucí elita se zdráhala toto opatření podepsat, i když zoufale potřebovala finanční prostředky (Condon 2012: 8). Na scénu však přišla s nabídkou čínská Exim banka, která poskytla půjčky v hodnotě 2 miliard USD bez jakýchkoliv podmínek týkajících se korupce či transparentosti. Angolská vláda vydala prohlášení, které říká,

---

¹⁴ Human Rights Watch (zkratka HRW) je mezinárodní nevládní organizace, která vede výzkum lidských práv a lidská práva prosazuje.

že západní finanční trhy uložily podmínky pro rozvojové země, které jsou téměř vždy nesnesitelné a někdy i politicky nepřijatelné a že čínská půjčka nestanovuje žádné ponižující podmínky vůči Angole (Condon 2012: 9).

Tento přístup je tvrdě kritizován ze strany západních států, na druhé straně je v zemi sice velká korupce a netransparentnost, ale nové budovy nemocnice, silnice se stavějí dále. Angola navíc začala své výdaje a příjmy publikovat na svých stránkách ministerstva financí, a to i bez tlaku MMF.

Vzájemné vztahy a spolupráci Čína i Angola dodržují. Jedním způsobem, jak tyto vztahy dodržovat, jsou státní návštěvy na nižší a vyšší úrovni. Na obou stranách proběhlo již mnoho návštěv. Ty nejdůležitější jsou uvedeny čínským ministerstvem zahraničních věcí.

Například v roce 2011 proběhla schůzka v Pekingu, kdy čínského viceprezidenta Xi Jinpinga navštívil angolský státní tajemník Carlos Maria Feijo. V roce 2013 proběhla výměna blahopřejných telegramů při příležitosti třicátého výročí navázání diplomatických vztahů (12. ledna). Prezident Chu Ťin-tchao hovořil o dlouhotrvajících přátelských vztazích a řekl, že ČLR k Angole přistupuje jako k rovnému partnerovi (Müllerová 2013: 62).

V roce 2014 navštívil Angolu náměstek ministra zahraničí Zhang Ming a sešel se s prezidentem dos Santosem. Prezident dos Santos oznámil, že angolská strana je připravena k posílení výměny mezi vedoucími představiteli obou zemí, aby dále rozšiřovala pole v praktické spolupráci a zlepšila bilaterální mechanismus pro spolupráci tak, aby podporovala rozvoj vzájemných vztahů, které lépe přispějí k hospodářskému a sociálnímu rozvoji obou zemí (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2014).

ČLR přistupuje k Angole jako ke státu sobě rovnému, což dokazují pravidelné návštěvy. Není nutné vypsát všechna setkání, která proběhla. Nicméně z několika vybraných setkání lze usoudit, že Čína s Angolou diskutuje a vyjednává další podmínky spolupráce.

Závěr

Předmětem zkoumání této práce byla čínská rozvojová pomoc Africe. Čínská rozvojová pomoc Africe je, jak se zdá, velmi matoucí, nejasná a nepřehledná. Jedním ze základních problémů při zhodnocení pomoci byla netransparentnost objemu čínské pomoci, ale také nesnadná definice. I když v rozklíčování objemu čínské pomoci napomohla Aid data, tak i metoda, kterou využívají není zcela přesná. Dalším problémem při jejím hodnocení byla literatura. Práce je postavena pouze na anglicky a česky psaných dokumentech.

Hlavním předpokladem této práce bylo, že ČLR vytvořila nový model pro rozvojovou spolupráci pod jménem Pekingský konsensus, který má představovat protiklad k Washingtonskému konsensu. Hlavní tezí, kterou tato práce měla za úkol potvrdit, nebo vyvrátit, bylo tvrzení, že ČLR svůj nový přístup pomoci v Africe reálně splňuje a to na základě dodržování principů uvedených v Pekingském konsensu. Cílem bylo analyzovat tento čínský model a jednotlivá kritéria, která si Čína pro pomoc stanovila. Následně ukázat na základě případové studie Angoly, zda jsou dodržována, či nikoliv.

První kritérium čínské pomoci bylo, zda dochází k přílivu čínských investic, nových technologií, znalostí a inovací. Případová studie Angoly potvrzuje, že investice do země plynou, i když není možné určit přesná čísla. Což je stále celkový problém Číny, že není schopna podat jasné informace o objemu pomoci. V zemi ovšem dochází k růstu HDP a dle poskytnutých informací z knih do země FDI stále proudí.

Co se týče nových technologií, znalostí a inovací, tak toto kritérium bylo zhodnoceno negativně. I když se Čína snaží podílet na výstavbě infrastruktury, škol, nemocnic a angažovat se v mnoha odvětvích, výsledek její činnosti nemá pouze pozitivní dopad. Hlavním problémem je chování čínských firem v Angole. Angolané nemají pocit, že by se Čína snažila vzdělat místní obyvatele a zaučit je tak, aby mohli pro čínské firmy pracovat, spíše dává přednost vlastním obyvatelům. Totéž platí i pro materiál, který si Čína raději doveze, i když jsou náklady vyšší, nebo rovnou vystaví továrnu, která potom ničí místní trh. Dalším problémem zde byla špatná kvalita

postavených budov. I když došlo v tomto bodě v Angole k výraznému posunu, stále má Čína co zlepšovat a snažit se místní obyvatele více začlenit. Je tedy vidět, že se toto kritérium Čína snaží dodržovat, ale klade si vlastní podmínky, které nejsou příliš v zájmu Afričanů.

Dalším kritériem byl udržitelný a vyrovnaný růst, který byl v práci zhodnocen negativně. A to díky stále přetrvávající korupci v zemi a nerovnoměrné distribuci pomoci. Čína sice pomoc poskytuje, ale nerozděluje jí rovnoměrně. Čína potřebuje energetické zdroje. Angola Číně poskytuje ropu, která patří k hlavnímu angolskému vývozu. Číně je však jedno, že závislost jen na vývozu ropy Angolu oslabuje a je více náchylná na vnější šoky. Čína vidí v první řadě své zájmy.

Toto kritérium je však spjato s posledním, které tvrdí, že má každý stát právo si určit, s kým udržovat vztahy, které budou vyrovnané, a žádný stát by neměl být ovlivňován politicky. Čína svou politikou nezasahování do vnitřních záležitostí států toto kritérium plní. V Angole i v Číně dochází k častým státním návštěvám a diskuzím o prohlubování vztahů. Nicméně je Číně vyčítáno, že díky své politice nezasahování dochází v afrických státech k porušování lidských práv, korupci a výsledkem je, jak bylo ukázáno na příkladu Angoly, že se peníze dostanou jen mezi elitu, ale většina obyvatel žije v chudobě, což potom k vyrovnanému a udržitelnému růstu nepřispívá.

Na rozdíl od tohoto modelu se západní státy snaží pomoc poskytovat tak, že si stanovují podmínky, které by měly tyto problémy řešit. Tyto podmínky jsou sice morální, ale bez odezvy afrických států.

Na výsledcích z případové studie Angoly je jasně vidět, že pomoc není poskytována přesně tak, jak se v dokumentu Rama proklamuje. Na druhé straně pomoc ze západu se též bez chyb neobejde. Výsledkem tohoto zkoumání je tedy na základě případové studie Angoly, že Čína svou pomoc tomuto africkému státu neposkytuje tak jak přesně slíbila. Nicméně Čínský model pomoci se jeví jako nový přístup, který je pro africké státy snesitelnější, je bez podmínek a není ještě zdiskreditovaný jako ten západní. Koneckonců čínský model je nový a stále se učí a chybuje, což bylo i v dokumentu od Rama potvrzeno.

Je velmi obtížné hodnotit celkový dopad čínské pomoci v Africe vzhledem k tomu, že je práce omezena pouze na jednpřípadovou studii Angoly. Jak již bylo řečeno, Čína se snaží svůj přístup přizpůsobit každému státu a hledat společný dialog. Na druhou stranu proklamuje svůj přístup na základě určitých pravidel, které ne vždy dodržuje, jak bylo možné vyčíst v případě Angoly. Pokud chce Čína působit jako nový, lepší alternativní model rozvojové pomoci, měla by se vyvarovat a poučit nejen z chyb západních států a Washingtonského modelu, ale hlavně ze svých vlastních.

Prameny a literatura

Prameny

- [1] AllAfrica. <http://allafrica.com/stories/201402260368.html>
- [2] Condon, Madison. 2012. „China in Africa: What the Policy of Nonintervention Adds to the Western Development Dilemma.“ *PRAXIS, The Fletcher journal of human security*, č. 27. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2693220 (25. 3. 2016).
- [3] CRI online. <http://czech.cri.cn/719/2016/01/27/1s162940.htm> (23. 12. 2015)
- [4] Člověk v tísni ČR. Angola. Dostupné na: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/angola>
- [5] FOCAC. <http://www.focac.org/eng/hxxd/hxwyh/t157590.htm>
- [6] FOCAC. http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/hyqk/t1317484.htm
- [7] Human development report. <http://hdr.undp.org/en/content/income-gini-coefficient>
- [8] China-Africa Reporting Project. <http://china-africa-reporting.co.za/focac-themed-grants-2015/>
- [9] CHINAFRICA. http://www.chinafrica.cn/txt/2012-07/12/content_467915.htm
- [10] IDE-JETRO Institute of Developing Economies Japan External Trade Organization. http://www.ide.go.jp/English/Data/Africa_file/Manualreport/cia_04.html
- [11] Ministry of foreign affairs of people's republic of china. http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zygy_663314/gyhd_663338/t1145684.shtml
- [12] MOFCOM. <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.shtml>
- [13] TDP. <http://www.taiwandocuments.org/white.htm>

- [14] Záhořík, Jan. 2009. „Mezinárodní souvislosti těžby ropy v Africe.“ *Středoevropské politické studie XI.*, č. 4. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=384> (06. 01. 2016).

Literatura

- [1] Alves, Cristina Ana. 2010. *The Oil Factor in Sino-Angolan Relations at the start of the 21st Century*. Working paper 55, South African institute of international affairs. Dostupné na: http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/Sino-Angolan_Relations.pdf (7. 10. 2016).
- [2] Anshan, Li. 2013. *China and Africa: Policy and Challenges*. In. *China–Africa Relations in an Era of Great Transformations*. Ed. Li xing et al. New York: Routledge.
- [3] Berthelemy, J, Claude. 2011. *China’s Engagement and Aid Effectiveness in Africa*. Working paper 129. African Development Bank. Dostupné na: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Working%20129.pdf> (3. 4. 2016).
- [4] Brautigam, Deborah. 2010. *China, Africa and the International Aid Architecture*. Working Paper 107, African Development Bank, Tunis, Tunisia. Dostupné na: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/WORKING%20107%20%20PDF%20E33.pdf> (8. 6. 2016).
- [5] Brautigam, Deborah. 2011a. „Chinese Development Aid in Africa. What, where, why, and how much?“ In: *Rising China: global challenges and opportunities*. Eds. Ligang Song a Jane Golley. Canberra: ANU E Press, 203–222.
- [6] Brautigam, Deborah. 2009. *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford: Oxford University press.

- [7] Brautigam, Deborah a Xiaoyang, Tang. 2011b. „African Shenzhen: China’s special economic zones in Africa.“ *Journal of Modern African Studies*, č. 49, 27–54.
- [8] Campos, Indira, Vines, Alex. 2008. *ANGOLA AND CHINA A Pragmatic Partnership*. Center for Strategic and International Studies. Dostupné na: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Africa/angolachina_csis.pdf (24. 5. 2016).
- [9] Centre for Chinese studies. 2007. *China’s engagement of Africa*. Stellenbosch: Centre for Chinese Studies, University of Stellenbosch.
- [10] Corkin, Lucy. 2011. *Chinese Construction Companies in Angola: A Local Linkages Perspective*. Working paper no. 2, School of Oriental and African Studies. Dostupné na: [http://commodities.open.ac.uk/8025750500453f86/\(httpassets\)/9407b19720d08f308025787e0039e3fc/\\$file/chinese%20construction%20companies%20in%20angola.pdf](http://commodities.open.ac.uk/8025750500453f86/(httpassets)/9407b19720d08f308025787e0039e3fc/$file/chinese%20construction%20companies%20in%20angola.pdf) (14. 3. 2016).
- [11] Corkin, Lucy. 2011. „Uneasy allies: China’s evolving relations with Angola“. *Journal of Contemporary African Studies* 29, č. 2. Dostupné na: <http://cei.iscte-iul.pt/sites/erasmusipcourseuropeafricarelations/wp-content/uploads/sites/2/2014/06/CORKIN-11.pdf> (10. 9. 2016)
- [12] Davies, Martyn. 2009. *China’s Involvement in Angola: Mutually beneficial commercial pragmatism?* Working paper 38, Centre for chinese studies. Dostupné na: <http://www.ccs.org.za/?p=1708> (26. 2. 2016).
- [13] Davies, Martyn, Edinger, Hannah, Tay, Nastasya et al. 2006. *How China delivers development assistance to Africa*. Beijing: Centre of Chinese studies, University of Stellenbosch.
- [14] Davies, Penny. 2007. *CHINA and the end of poverty in Africa – towards mutual benefit?* Sweden: Diakonia.
- [15] Erbenová, Monika. 2012. *Čínská a evropská rozvojová pomoc Africe – perspektiva trilaterální spolupráce*. Working paper VI, Vysoká škola

- ekonomická v Praze. Dostupné na: http://vz.fmv.vse.cz/wp-content/uploads/07_Erbenova.pdf (5. 7. 2012).
- [16] Fisher, Stanley. 2012. „Washington Consensus” In: *Global Economics in extraordinary times*. Ed. C. Fred Bergsten et C. Randall Henning. Washington: Peter G. Peterson institute for international economics, 11- 24.
- [17] Furst, Rudolf a kol. 2011. *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století?* Praha: stav mezinárodních vztahů.
- [18] Hon, Tracy, Jansson, Johanna et al. 2010. *Evaluating China's FOCAC commitments to Africa and mapping the way ahead*. Centre for Chinese studies, University of Stellenbosch.
- [19] Huang, Y. 2010. Debating China's Economic Growth: The Beijing Consensus or The Washington Consensus. *The Academy of Management Perspectives* 24, č. 2, 31–47. Dostupné na: http://neeley.tcu.edu/uploadedfiles/academic_departments/management/zol002102933p.pdf (03. 05. 2016).
- [20] Hubbard, Paul. 2007. *Aiding Transparency: What We Can Learn About China ExIm Bank's Concessional Loans*. Working paper 126. Center for Global Development. Dostupné na: <https://www.ciaonet.org/attachments/421/uploads> (21. 2. 2016).
- [21] Kennedy, Scott. 2010. „The myth of the Beijing Consensus.“ *Journal of Contemporary China* 19, č. 65, 461–477.
- [22] Kiala, Carine. 2015. “China Angola aid relations: strategic cooperation for development?” In: *Africa and China*. Ed. Aleksandra W. Gadzala. London: Rowman and Littlefield.
- [23] Lancaster, Carol. 2007. *The Chinese Aid System*. Center for Global Development, 2007. Dostupné na: http://www.cgdev.org/files/13953_file_Chinese_aid.pdf (26. 5. 2016).
- [24] Meyer, Riian, Alao, Abiodun, Alden, Chris et al. 2011. *Chinese Financial Institutions and Africa*. Working paper 103, South African Institute of

- International Affairs. Dostupné na: <http://www.saiia.org.za/occasional-papers/44-chinese-financial-institutions-and-africa/file> (18. 5. 2016).
- [25] Müllerová, Pavla. 2013. *Čínská rozvojová pomoc ve vybraných afrických zemích: Pekingský konsenzus jako nový model rozvojové spolupráce?* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Diplomová práce.
- [26] Murgui, Vargas Monica. 2014. *Desk-study on the Impact of Chinese Foreign Direct Investment (FDI) has in Angola's socio-economic development.* Barcelona: Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia.
- [27] Nálevka, Vladimír. 2000. *Světová politika ve 20. století II.* Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml.
- [28] OPHI 2011. *Country briefing: Angola.* Oxford: Oxford Poverty and Human Development Initiative (OPHI).
- [29] Ramo, Joshua Cooper. 2004. *The Beijing Consensus: Notes on the New Physics of Chinese Power.* Foreign Policy Centre. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/fsblob/244.pdf> (20. 5. 2016).
- [30] Rebol, Max. 2010. „Why the Beijing Consensus is a Non-Consensus: Implications for Contemporary China-Africa Relations.“ *Culture Mandala: Bulletin of the Centre for East-West Cultural & Economic Studies* 9, č. 1, 7–20.
- [31] Riddell, Roger. 2014. *Does Foreign Aid Really Work?* Příspěvek přednesený na konferenci: International Development Workshop, Canberra. 13. 2. 2014. Dostupné na: <http://devpolicy.org/2014-Australasian-Aid-and-International-Development-Policy-Workshop/Papers/Keynotes/Roger-Riddell-Keynote-Address.pdf> (14. 4. 2016).
- [32] Schiere, Richard, Ndikumana, Léonce, Walkenhorst, Peter et al. 2011. *China and Africa: An Emerging Partnership for Development?*, African Development Bank Group. Dostupné na:

- <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Anglaischina.pdf> (4. 5. 2016).
- [33] Stiglitz, J. E. 2008. Is there a Post-Washington Consensus? In: *Serra, N., Stiglitz, J. E (eds. 2008). The Washington Consensus Reconsidered: Towards a New Global Governance*. Oxford University Press, New York.
- [34] Strange, Austin et al. 2013. *China's Development Finance to Africa: A Media-Based Approach to Data Collection*. Working paper 323, Center for global development. Dostupné na: http://www.cgdev.org/sites/default/files/chinese-development-finance-africa_0.pdf (13. 3. 2016).
- [35] Taylor, Ian. 2009. *China and Africa. Engagement and compromise*. b. m.: Routledge.
- [36] Tembe, Paulo, Xu, Kangning. 2013. *China-Africa Economic Cooperation: Chinese Companies' Contributions to African Development - The Cases of Mozambique and Angola*. Working paper 2, School of Economics & Management, Southeast University, Nanjing China. Dostupné na: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/rwe/article/view/3198/1884> (19. 3. 2016).
- [37] Vines, Alex a Weimer, Markus. 2011. *ANGOLA assesing risks to stability*. Washington, D.C.: CSIS.
- [38] Wenping, He. 2013. *New Actors in International Development: The Case of China in Africa*, příspěvek přednesený na konferenci: A Trilateral Dialogue on the United States, Africa and China, b.m. 13. 5. 2013. Dostupné na: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2013/08/us-africa-china-trilateral-dialogue/all-trilateral-compilation.pdf> (14. 4. 2016).
- [39] Williamson, John. 2008. „A short history of the Washington consensus.“ In: *The Washington Consensus Reconsidered: Towards a new Global Governance*. Ed. Narcis Serra and Joseph E. Stiglitz. New York: Oxford University Press, 1-2.

- [40] Williamson, John. 2014. „*Beijing Consensus versus Washington Consensus.*“
In. Handbook of emerging economies. Ed. Robert E. Looney. New York:
Routledge, 177-186.
- [41] Záhořík, Jan. 2010. *Subsaharská Afrika*. Praha: NLS, s.r.o.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Viktoria Filová
Studium:	F12561
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Čínská rozvojová pomoc africkým státům
Název bakalářské práce AJ:	Chinese Development Aid to Africa

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V této práci se bude autorka zabývat tématem čínské rozvojové pomoci na Africkém kontinentě. Kromě toho, že je Čína druhou nejsilnější ekonomikou světa, tak se řadí i mezi poskytovatele rozvojové pomoci. Africkým zemím se Čína jeví jako nová alternativní pomoc která se vymyká oficiálně prosazovaným normám ze strany Západu skrze jejich instituce. Čína budí zájem nejen pro své energetické zájmy, ale i politiku, kterou prosazuje. Díky tomu se stala zajímavým poskytovatelem pomoci u mnoha afrických států, především svou politickou nepodmíněností. V roce 2004 pojmenoval Joshua Cooper Ramo čínský přístup k rozvojové pomoci jako "Pekingský konsensus". Tento model označil jako protiklad a alternativu k Washingtonskému konsensu. Cílem této práce je prozkoumat, zda jsou v Africe principy tohoto modelu uplatňovány a zda je rozvojová pomoc ze strany Číny efektivní. Teoretická část je postavena na analýze čínské rozvojové pomoci a Pekingského konsensu. Praktická část je věnována jednopřípadové studii Angoly.

Davies, Martyn. 2009. China's Involvement in Angola: Mutually beneficial commercial pragmatism? Working paper 38, Centre for chinese studies. Dostupné na: <http://www.ccs.org.za/?p=1708> (26. 2. 2016). Davies, Martyn, Edinger, Hannah, Tay, Nastasya et al. 2006. How China delivers development assistance to Africa. Beijing: Centre of Chinese studies, University of Stellenbosch. Davies, Penny. 2007. CHINA and the end of poverty in Africa towards mutual benefit? Sweden: Diakonia. Erbenová, Monika. 2012. Čínská a evropská rozvojová pomoc Africe perspektiva trilaterální spolupráce. Working paper VI, Vysoká škola ekonomická v Praze. Dostupné na: http://vz.fmv.vse.cz/wp-content/uploads/07_Erbenova.pdf (5. 6. 2016). Ramo, Joshua Cooper. 2004. The Beijing Consensus: Notes on the New Physics of Chinese Power. Foreign Policy Centre. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/fsblob/244.pdf> (20. 5. 2016). Campos, Indira, Vines, Alex. 2008. ANGOLA AND CHINA A Pragmatic Partnership. Center for Strategic and International Studies. Dostupné na: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Africa/angolachina_csis.pdf (24. 5. 2016).

Anotace:

Čínsko-africké vztahy jsou v současné době často diskutované odborníky, politiky i širokou veřejností. Čína se jeví jako nový, silný hráč mezi státy poskytujícími rozvojovou pomoc. Čína je sama rozvojovým státem, ale řadí se na druhé místo nejsilnější ekonomiky světa a představuje pro rozvojové státy nový zdroj financí. Joshua Cooper Ramo nazval nový čínský model rozvojové spolupráce jako Pekingský konsensus. V této práci je ze strany autorky sledováno, zda dochází k uplatňování principů Pekingského konsensu na Africkém kontinentě, zda je tento model efektivní a je možné ho považovat za novou alternativu rozvojové pomoci.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Iva Sojková
Datum zadání závěrečné práce:	23.8.2016